

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Кафедра міжнародних відносин та журналістики
Спеціальність 291«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

Магістерська дипломна робота

на тему:

**«Трансформація угорського ринку друкованих видань після зміни
політичного режиму: особливості розвитку і вплив на журналістику»**

Студентка магістратури групи
МВ/ЖУР-22м

Науковий керівник:

Доктор . політ. наук, проф.
(науковий ступінь, вчене звання або посада)

Цибуля Анастасія Володимирівна
(прізвище, ім'я та по батькові)

Ткач Д.І
(прізвище, ім'я та по батькові)

(підпис студента)

(дата)

(підпис)

Завідувач кафедри _____

(Підпис)

Момот Н.М

(Прізвище ініціали)

(Дата)

м. Київ – 2023 рік

План

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ЗМІНИ В УГОРСЬКІЙ ЖУРНАЛІСТИЦІ В КІНЦІ 80 – х ТА НА ПОЧАТОК 90 – х РОКІВ	5
1.1. Політичний контекст та вплив на журналістику Угорщини 80-х – на початку 90-х років	5
1.2. Вплив журналістики на політичні перетворення в Угорщині	17
РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ СТАН МЕДІАПРАВА В УГОРЩИНІ	34
2.1. Аналіз основних аспектів розвитку та ефективності медіаправа в Угорщині	34
2.2. Законодавчі аспекти сучасного розвитку журналістики Угорщини	46
РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕЛЕКТРОННИХ ЗМІ В УГОРЩИНІ	59
3.1. Вплив розвитку технологій на роботу мас-медіа	59
3.2. Роль Інтернету та Питання Контролю Мас-Медіа у сучасному медіаландшафті Угорщини	76
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	101

ВСТУП

Актуальність дослідження: У контексті трансформації політичного режиму в Угорщині нині виникає термінова необхідність розглядати вплив цієї трансформації на ринок друкованих видань і журналістику країни. Політичні зміни часто ведуть до реформ у сфері медіа, що може вплинути на зміст, доступність і роль журналістики в суспільстві.

Мета дослідження: Дослідження спрямоване на аналіз та розуміння змін, що відбулися на угорському ринку друкованих видань після політичних трансформацій, та їх вплив на сферу журналістики.

Завдання дослідження:

- Аналізувати структурні зміни на угорському ринку друкованих видань.
- Визначити вплив політичних перетворень на журналістику і медіа-ландшафт країни.
- Розглянути зміни у змісті та якості інформаційних матеріалів.
- Визначити роль і відповідальність журналістики в нових умовах.

Об'єкт дослідження: Об'єктом дослідження є угорський ринок друкованих видань після політичних трансформацій.

Предмет дослідження: Предметом дослідження є вплив змін на журналістику, зокрема, зміни в методах роботи, змісті матеріалів, обов'язках і правах журналістів.

Методи дослідження: У дослідженні використовуватимуться як кількісні, так і якісні методи, включаючи аналіз статистичних даних, експертні оцінки, інтерв'ю та анкетування.

Наукова новизна одержаних результатів: Дослідження сприятиме глибокому розумінню впливу політичних трансформацій на журналістику, що може слугувати основою для подальших академічних досліджень та вирішення проблем сучасної журналістики в умовах змінюючогося суспільства.

Практичне значення одержаних результатів: Результати дослідження можуть бути корисні для журналістів, видавців і медіа-експертів, що працюють на угорському ринку, а також для рішення політичних, економічних і соціокультурних

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ І. ЗМІНИ В УГОРСЬКІЙ ЖУРНАЛІСТИЦІ В КІНЦІ 80 – х ТА НА ПОЧАТОК 90 – х РОКІВ

1.1. Політичний контекст та вплив на журналістику Угорщини 80-х – на початку 90-х років

Журналіст, що працює в сфері комунікації, відіграє важливу роль у зборі, узагальненні та передачі загальної інформації. В сфері комунікації беруть участь усі люди, але лише журналіст професійно займається цим у встановлених форматах - журналістських жанрах, які призначені для поширення певної інформації споживачам.

В епоху інформаційного вибуху журналісти стали невимовно важливими для суспільства. Ніколи раніше не виникало такої нагальної потреби в кваліфікованому, критичному та наочному представництві в цій складній, але захопливій професії.

Професія журналіста має загальні риси у всьому світі, вимагаючи глибоких знань у різних галузях, майстерності в аналізі ситуацій, творчого натхнення та вміння витримувати психологічну напругу. Однак, у кожній країні ця професія має свою специфіку, особливі риси, які притаманні журналістам з урахуванням національного характеру, культури, мови та народних традицій.

З одного боку, журналіст є представником всесвітньої комунікації, виходить до людей через засоби масової інформації та здатний впливати на маси своєю творчістю, використовуючи загальноприйняті форми і методи журналістської професії. З іншого боку, він також є представником своєї національної спільноти з притаманними їй властивостями, які, безумовно, впливають на журналіста.

Тому надзвичайно захоплюючим є дослідження та узагальнення досвіду розвитку журналістики в іноземних державах. У нашому випадку, ми обрали Угорщину. Що стало причиною вибору саме цієї країни?

Угорщина і Україна обидві є постсоціалістичними країнами, що вибрали шлях розвитку, заснований на будівництві демократичного суспільства з

економікою ринкового типу. Ціль, яку ми маємо спільну, створює міцну основу для взаємодії.

Обидві країни висловили свої наміри щодо інтеграції в європейські та євроатлантичні структури. Угорщина постійно надає допомогу Україні в її прагненнях до європейської та євроатлантичної інтеграції.

Угорщина та Україна, як сусідні країни, належать до регіону Центральної та Східної Європи, що має велике значення з геополітичного погляду. Їх спільні інтереси у галузі безпеки охоплюють широкий спектр аспектів, від екологічних до військових. Прогрес якій досягли обидві країни в сфері економіки безперервно залежить від їх інтеграції в європейську систему транспортних коридорів, яка включає автомобільні, залізничні та водні шляхи.

У проміжку соціалістичного режиму, економіки Угорщини та України були сильно взаємозалежними. Однак, після розпаду Ради економічної взаємодопомоги, Угорщина змінила свій фокус на співробітництво в сфері економіки з західними країнами, у той час як Україна зберігала свою привабливість для угорців як партнер. Незважаючи на це, співпраця між прикордонними територіями традиційно продовжує розвиватися.

Відносини між обома країнами у минулому не були обтяжені конфліктами або проблематичними питаннями. Нинішні взаємовідносини продовжують розвиватися в достатньо сприятливому атмосферному кліматі.

Угорщина та Україна майже повністю збігаються у своїх позиціях стосовно більшості загострених міжнародних питань або діють дуже подібно. Це відкриває можливість для зовнішньополітичних відомств обох країн спільно вести узгоджену політику як на міжнародному, так і на регіональному рівнях організацій.

Завдяки ряду факторів, Угорщині та Україні вдалося створити міцну основу для взаємовигідного партнерства та добросусідських відносин протягом 90-х років. Усі сфери співробітництва між Угорщиною та Україною охоплюються цією системою, а для їх успішної реалізації розроблено

ефективний механізм узгодження дій між обома країнами як на двосторонньому рівні, так і на міжнародному рівні.

На жаль, останні роки українсько-угорські взаємини були під тінню нерозуміння з боку української влади стосовно важливості захисту прав угорської національної меншини в Україні, зокрема щодо їх права на отримання освіти на рідній мові на всіх рівнях. Не дивлячись на це, останні зустрічі між главами дипломатичних відомств Угорщини та України викликають оптимізм щодо можливості досягнення компромісу.

Історія угорської журналістики має своєчасні коріння, починаючи з 1705 року, коли з'явилася перша газета під назвою "Magyar Merkur" (Угорський вісник). З тих далеких часів угорські мас-медіа грали вагомую роль у політичних зіткненнях за владу, захисті держави від зовнішніх загроз, мобілізації населення для вирішення соціально-економічних проблем та інших важливих справ.

Кожен історичний період, включаючи революції 1848 року, 1919 року, 1956 року, а також зміни, що відбулися в угорському суспільстві в кінці 1980-х - початку 1990-х років, привертая увагу угорської журналістики і залишав на неї свій відбиток. Однак, безперечним фактом залишається, що протягом усіх цих років угорська журналістика грає значну роль у суспільно-політичному житті країни, що свідчить про сталу та історично сформовану угорську традицію журналістики.

Події Революції 1989 року в Угорщині були відмінними від тих, що відбулися в Румунії, Чехословаччині і НДР де злам з минулим став і драматичним і несподіваним. Влітку 1989 року Угорщина пройшла процес переходу до новітньої політичної системи шляхом мирних переговорів. Цей процес є результатом глибоких трансформацій всередині Угорської соціалістичної робітничої партії (УСРП), і конфлікт між реформаторами з Українсько соціалістично-радикальної партії (УСРП) та демократичною опозицією не має ідеологічного характеру. Відбувалася згода щодо необхідності трансформації суспільства й економіки Угорщини відповідно до моделей розвинених ліберальних демократій за короткий проміжок часу та з

урахуванням рекомендацій міжнародних фінансових організацій. Істотним питанням було, хто очолить процес перетворень.

Таким чином, технократи-прагматики під керівництвом прем'єр-міністра Міклоша Немета, які займали ключові посади, відмовилися від комуністичних догм і відкрито пішли на шлях демократизації [1; 2].

Угорські лідери в 1988 і 1989 роках активно зверталися до іспанських лідерів для консультацій з питання встановлення демократії. У квітні 1989 року до Будапешта прибула іспанська делегація в якості радників [3].

Спостерігачі відразу помітили схожість з процесом демократизації в Іспанії [4]. Угорщина досягла певних економічних реформ і обмеженої політичної лібералізації у 1980-х роках, але значні зміни сталися після відставки Яноша Кадара з посади генерального секретаря УСРП на партійній конференції у травні 1988 року. Новий генсек Карой Грос, який керував економічними реформами у ролі голови уряду і підтримував плюралізм у межах однопартійної системи, спочатку був прихильником радикальних змін порівняно з тими, хто бажав зберегти існуючий режим.

Проте всередині партії зміцнювалося крило реформаторів, і представники цього крила, такі як Режьо Ньєрш, колишній член Соціал-демократичної партії Угорщини та секретар ЦК УСРП, Міклош Немет, який вивчав економіку не лише в Університеті економічних наук ім. Карла Маркса, а й в Гарварді, а також прихильник демократизації Імре Пожгаї, були обрані до складу політбюро.

Міклош Немет став новим головою уряду в листопаді 1988 року, замінивши Гроса, а у вересні 1987 року національна опозиція заснувала Угорський демократичний форум (УДФ). В березні 1988 року студенти з ліберальними поглядами створили Альянс молодих демократів (також відомий як Фідес).

У листопаді 1988 року з'явилася опозиційна Союз вільних демократів (СВД), але весною 1989 року ці організації стали зазнавати втрати впливу та зіткнулися з опором демократичних груп і лідерів всередині Угорської соціалістичної робітничої партії (УСРП). Зокрема, Угорський демократичний

форум (УДФ) під керівництвом Імре Пожгаї та Союз вільних демократів (СВД) об'єдналися навколо партійних реформаторів під проводом Режьо Ньєрша.

22 березня 1989 року вісім опозиційних організацій, таких як Угорський демократичний форум (УДФ), Союз вільних демократів (СВД), Альянс молодих демократів (Фідес), Незалежна партія дрібних господарів, Соціал-демократична партія Угорщини та інші, об'єдналися в альянс під назвою "Опозиційний круглий стіл".

Пізніше до нього також приєдналася Християнсько-демократична народна партія. У "Опозиційному круглому столі" найбільший вплив відіграв Угорський демократичний форум. На запрошення Угорської соціалістичної робітничої партії (УСРП), яка ініціювала нараду з громадськістю для розробки нової конституції, також був запрошений "Опозиційний круглий стіл", разом з профспілками, молодіжними, жіночими та іншими громадськими організаціями, традиційно близькими до комуністів.

У весняний період розпочався процес переговорів між Угорською соціалістичною робітничою партією (УСРП) та Опозиційним круглим столом (ОКС), який складався з декількох етапів: підготовка двосторонніх переговорів, їх проведення, що розпочалися 13 червня під назвою "Національний круглий стіл", а також тристоронні переговори, в яких брали участь представники сателітів Угорської соціалістичної робітничої партії (УСРП), проте з менш помітною роллю.

Під час останнього засідання Національного круглого столу, яке відбулося 18 вересня, була укладена заключна угода про створення основ парламентської демократії з участю всіх організацій, за винятком Союзу вільних демократів (СВД) і Альянсу молодих демократів (Фідес). Крім того, вони звернулися до глави уряду з проханням внести підготовлені поправки до законів для затвердження парламентом. Ті питання, щодо яких не вдалося досягти згоди, були винесені на референдум, який відбувся в листопаді.

Останній з'їзд ВСРП відбувся в жовтні 1989 року, де більшість представників належали до Союзу реформ і Народно-демократичної

платформи. На цьому з'їзді партія перетворилася на УСП і зайняла соціал-демократичну позицію. Режьо Ньєрш був обраний головою Угорської соціалістичної партії (УСП).

Під час сесії парламенту з шістнадцятого по двадцяте жовтня був прийнятий закон, що передбачав проведення багатопартійних парламентських виборів та безпосередніх президентських виборів. ВНР була перетворена на Угорську Республіку, а в її конституції були забезпечені гарантії прав людини і громадянина. Крім того, була створена організаційна структура, яка розподіляла повноваження між судовою, законодавчою та виконавчою владою.

На референдумі, який відбувся 26 листопада 1989 року, виборці підтримали такі питання: обрання президента після парламентських виборів, вимогу, щоб правляча партія звітувала про свою власність, припинення діяльності партійних осередків на виробництві та розпуск робочої міліції.

Весною 1990 року відбулися перші вільні вибори, що привели до приходу опозиції до влади з УДФ на чолі. З 12 березня 1990 року до 19 червня 1991 року війська СРСР були повністю виведені з території Угорщини [5].

Революційні зміни в угорському суспільстві спочатку відбулися у 1988 році в угорських ЗМІ, що передувало перетворенням моделі суспільно-політичної системи суспільства.

По-перше, на Всеугорській партійній конференції, що відбулася у травні 1989 року, було оголошено про широкомасштабні реформи у внутрішньополітичному житті країни. Ці реформи охоплювали ідеологічні, економічні, соціальні та морально-етичні аспекти, а також основоположні питання угорської держави. Головною метою було оновлення політичних інститутів суспільства.

По-друге, не зважаючи на зміни у керівництві партії та уряду, прихід нових людей до влади та трансформацію в УСРП, в суспільстві загострилися настрої. Це було пов'язано з політичною та економічною нестабільністю, що призвело до падіння авторитету УСРП та профспілок. Чисельність партії зменшилася на 62 тисячі осіб, а виходи з профспілок стали масовими

(скорочення членства оцінювалося на 6-7%). Суспільна напруга стала помітною, життєвий рівень падав, а економічна і політична кризи загострилися. Виникли також прояви націоналізму та перегляд оцінок подій 1956 року.

По-третє, в 1988 році стало очевидним, що довіра до партії та уряду почала підійматися, оскільки вони не зуміли знайти виходу зі складної ситуації і стикалися з кризою влади.

По-четверте, угорське суспільно-політичне життя вже у 1988 році характеризувалося присутністю різноманітних альтернативних об'єднань і партій, які починали набувати впливу на суспільство. Вони використовували всі доступні засоби масової інформації, такі як друк, радіо та телебачення, для поширення своїх політичних програм.

У 1989 році в країні було приблизно 50 значних альтернативних об'єднань, партій, громадських рухів, товариств та профспілок. Це явище, яке стало політичною реальністю, не могло бути ігнорованим.

Всі ці процеси відбувалися на фоні послаблення партійно-державного контролю над засобами масової комунікації.

Таким чином, всі згадані аспекти безпосередньо впливали на діяльність засобів масової інформації і стали предметом їхніх виступів. Це відрізнялося від попередніх років, коли преса часто замовчувала негативні події в країні. Зокрема, починаючи з 1988 року, діяльність ЗМІ отримала неконтрольований характер з боку влади [6].

Провідні західні країни, усвідомлюючи значний вплив ЗМІ на суспільну свідомість, вирішили використати свої спецслужби для здійснення інформаційної експансії в державах соціалістичного табору, починаючи з Угорщини.

Угорщина стала сприятливим середовищем для зусиль західних держав, оскільки в цей період партійно-державний контроль над мас-медіа значно ослаб. Починаючи з 1988 року, мас-медіа почали діяти незалежно від влади, а Центральний Комітет Угорської соціалістичної робітничої спілки припинив контроль над сектором преси та агітації та пропаганди, які раніше

контролювали ЗМІ. Спілка майже повністю відмовилася втручання в роботу преси, залишивши лише контроль над центральними виданнями, такими як газета "Népszabadság", та організаційними виданнями на місцевому рівні, які підпорядковувалися обкомам спілки.

Уряд Угорщини взяв під свій контроль діяльність радіо, телебачення та Угорського телеграфного агентства (МТІ), а також газети "Magyar Hírlap". Це призвело до скасування Управління інформації при Раді міністрів Угорської Народної Республіки (УНР) та створення нового Управління Ради міністрів. Ця нова структура отримала повноваження видавати дозволи та реєструвати нові видання, а також розподіляти обмежену кількість паперу для друкованих видань [7].

З'явлення великої кількості нових видань привело до значних змін у структурі мас-медіа. До того як прийняли Закон про пресу у 1986 році в Угорщині діяло приблизно 1700 газет і журналів, а протягом двох років з'явилося ще 13 видань. Однак, в 1988 році зареєстрували 85 нових видань, які належали різним альтернативним об'єднанням та партіям, і були відкрито опозиційними. Також у 1988 році були створені нові видавництва різних типів, які фінансувалися акціонерними товариствами, кооперативами, банками, іншими видавництвами, а також привертали іноземний капітал, включаючи інвестиції від заможних угорських емігрантів [8].

Угорсько-американське видавництво було засновано у Будапешті 15 жовтня зі статутним капіталом у розмірі 15 млн форинтів. Його головною метою було видавання книг, написаних угорськими авторами, а також видання журналу під назвою "Hitel". Також варто вказати на інше спільне підприємство - видавництво "Reform", яке спеціалізується на виданні газет та журнальної періодики і було засноване в розмірі 1 мільйон марок капіталом.

Було утворено західнонімецьким концерном "Шпрингер" в результаті співпраці з ФРН (інформаційним агентством Ференца), яке було засновано акціонерне товариство "Reform" [9, с. 71-72].

На ринку медіа активно з'явилися зарубіжні інвестори. Наприклад, таблоїдні видання "Blikk", політичній газеті "Népszabadság", які належали таким компаніям, як "Metro International", "Ringier Kiado" та "B.V. Tabora – Ringier Kiado", а також "Bertelsmann AG", а також більшість акцій у безкоштовній газеті "Metro" [10].

WAZ Німецька група (Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlag), якій контролював тижневик HVG у відсотковому співвідношенні 75% [11].

На газетний ринок Угорщини проникає закордонний капітал. Серед компаній, які вступили в цей сектор, можна виділити Axel Springer Magyarorszdg, Daily Mail Trust і Voralbelger Medienhonse, володіючи великим потенціалом у сфері медіа. Вони мають свої власні сучасні друкарні та розвинуту систему розподільчої логістики, включаючи розповсюдження та доставку медіапродукції, що впливає на розвиток угорського медіаринку та надає йому нові можливості.

В Угорщині протягом 80-х років була впроваджена "ліберальна модифікація комуністичного режиму" під керівництвом Яноша Кадара, що дозволяла ЗМІ країни публікувати матеріали, які критикували політичні та економічні принципи соціалізму. Журналісти Угорщини знаходилися у стані балансу між дозволеним, припустимим та забороненим. Багато з них усвідомлювали, що їхня позиція не сподобається Москві, але вони не змінювали своїх переконань і відстоювали принципи демократії у своїх опублікуваннях.

Незвичайним є той факт, що після кількох років через зміни режиму в Угорщині мас-медіа знову стали схильними до практики, коли вони (зокрема критичного або опозиційного налаштування) підлягали цензурі з боку правлячої партії, інших владних або комерційних угруповань. Це явище відоме як італінізація або берлусконізація [12].

Політикум Угорщини активно обговорював тему обмежень кількості ЗМІ, що отримують державне фінансування або підтримуються громадськими організаціями. Особливу увагу було приділено тижневому часопису про

літературно-публіцистичному щотижневику «Життя і література» ("Élet és Irodalom") та культуру «Нова голка» ("Új Tűkor") [13].

У часопису "Élet és Irodalom" з'явилися нові власники Густав Медьєші, Золтан Ковач та Іштван Ванча, вони відомі як впливові угорські інтелектуали з принциповим підходом до суспільно-політичного ладу в країні. Вони відрізняються своєю чесністю та правдивістю, і незалежно від того, яка політична коаліція приходить до влади, не змінюють своїх переконань. Цей щотижневик здобув широку довіру і популярність серед інтелігенції та свідомої громадськості завдяки своїй прогресивності і безпристрасності.

«Життя і література» ("Élet és Irodalom") виділяється серед інших угорських мас-медій своїм постійним прагненням до об'єктивності. Золтан Ковач, що обіймає посаду головного редактора з 1993 року, акцентує на тому, що навіть за часів соціалістичного режиму їхнє видання завжди мала за мету захищати свої погляди, завдяки високому професіоналізму та інтелектуальному рівню своєї журналістської команди [14].

Деякі із опозиційних мас-медіа, які виконують значущу роль в Угорщині, використовують традиційні методи, проте змінили їх відповідно до сучасних ринкових вимог. Прикладом такого видання є літературно-критичний журнал Kortárs, заснований у 1957 році, який регулярно виходить у Будапешті щомісяця. У цьому журналі публікують відомих угорських письменники, представники молодшого покоління, а також праці художників, есе, нариси та критика.

Більше того, журнал також публікує соціологічні дослідження та стежить за значущими подіями в галузі театру, образотворчого мистецтва, кіно та музики. Видатний угорський поет, письменник і драматург Дюла Іллеш, який тричі став лауреатом премії Лаюша Кошута, в одній зі своїх програмних статей зазначав, що сподівається, що журнал Kortárs стане достойним наступником великих угорських журналістів та виконає свою історичну місію - допомогти нашим нащадкам краще розібратися з майбутнім[15].

Спілка угорських письменників випускала журнал Nagyvilág, який був місячним виданням світової літератури. У жовтні 1956 року перший номер

журналу був опублікований, але з січня 2016 року, публікація була призупинена [16].

В журналі друкувалися твори авторів з різних країн, і з часом там з'являлись статті, що критикували соціалістичний порядок, але влада майже не реагувала на ці публікації. Петер Байомі-Лазар видатний дослідник і політолог угорських ЗМІ, стверджує, що протягом початку 90-х років цей журнал виконував роль регулятора для зниження соціальної напруги серед інтелігенції [17].

Саме тоді, видання, такі як *Kritika*, *Világosság*, *Társadalmi Szemle*, та *Valóság* виступали у ролі прихильників урядової позиції та у своїх публікаціях з соціальних, історичних та політичних тем намагалися відповідати спілки.

Починаючи з 1946 року, журнал *Társadalmi Szemle*, який був заснований у 1931 році, поетапно змінював заголовки своїх рубрик. До 1988 року, серед тематичних напрямків журналу, зазначалися такі: обмін думками, записки культурної політики, перебудова та соціальна політика, дослідження, історія європейського фашизму, орієнтація, життєві шляхи – Європа, кооперативи, міжнародна перспектива.

Цей журнал виходив щомісячно та був головним голосом УСРП (Угорської Соціалістичної Робітничої Партії). Останній номер цього часопису було опубліковано у 1998 році [18].

Під впливом горбачовської перебудови в кінці 80-х років в Угорщині відбулися кардинальні зміни в мас-медіа. На ринку з'явилися нові політичні періодичні видання, які миттєво здобули довіру читачів. Мас-медіа у соціалістичні часи інформували публіку про суспільно-політичний та економічний стан країни у заполітизованій та стандартній мові. Але медіаполітика на зламі 80-х і 90-х років відрізнялася відкритістю та безпристрасністю, гостротою оцінок і свободою висловлювань думок.

Попит на політичні періодичні видання, що відповідали вимогам часу і встановлювали загальний тон журналістики, зросло внаслідок всього цього. Часопис "Reform" є одним з найбільш характерних прикладів такого

періодичного видання. Перший незалежний журнал демократичних новин з новою формою і духом - "Reform", з'явився на початку періоду зміни режиму. З 1988 року від вересня до грудня було надруковано 170 тисяч примірників цього видання.

Було створено Журнал "Реформа" як спільне підприємство видавництва зі капіталом у розмірі одного мільйона марок. Ініціативу створення акціонерного товариства під назвою "Реформа" підтримали ФРН і спільно з західнонімецьким концерном Шпрінгер і включаючи видавництва УСРП "Кошут" та "Хірлап", а також 13 банків, організацій, кредитний банк УНР.

Звернувся до підписників і висловив свою думку головний редактор часопису Петер Тьоке 23 вересня 1988 року з такими словами: "Шановний читачу! З першого разу за десятиліття ви маєте змогу переглянути журнал новин, який скромно називає себе незалежним та демократичним. Наша мета - сприяти економічним, соціальним і політичним реформам.

З метою дотримання передових угорських журналістських традицій, тижневик "Реформа" багато уваги приділяє формуванню свого незалежного образу. Він зобов'язується активно висвітлювати проблеми, що хвилюють громадян, усіма можливими способами, стимулювати відкритий діалог і відводити місце для жвавих дискусій у суспільстві. Використовуючи наші скромні ресурси, надіємося на активний вплив на зростання прозорості в суспільстві та сприяння насущним цілям покращення якості життя» [19].

Серед ряду видань, які варто відзначити, можна вказати HVG або Néti Világgazdaság. Від свого створення у 1979 році, цей тижневик став лідером в економічній та політичній сферах Угорщини, що підтверджується високим тиражем та великою читацькою аудиторією [20].

HVG забезпечує постійний потік актуальної інформації та новин, що представляє об'єктивний огляд внутрішньої та міжнародної політики, суспільних подій та економіки. На початку своєї діяльності видання було зорієнтоване на економічні питання, проте з минулого часу розширило свою

тематичну палітру та отримало велику популярність, подаючи огляди внутрішньої та міжнародної політики з реформаторським підходом.

Також варто відзначити на угорському медіаринку тижневик "168 Ora", що з'явився в 1989 році. Від початку своєї діяльності він представляв себе лише як версію для друку радіо програми, а пізніше перетворився на політичне видання.

Журнал 168 ORA виходив щотижня у четвер і представляв статті про політику та актуальні події, а також містив інтерв'ю з відомими громадськими діячами. Видання відзначалося своєю ліберальною і ліво-ліберальною позиціями. Журнал став важливим суспільним та інтелектуальним тижневиком.

1.2. Вплив журналістики на політичні перетворення в Угорщині

Серед значних історій сучасної угорської журналістики варто виділити щотижневик "Hetí Válasz", створений у 2001 році за ініціативою першого уряду Орбана. Журнал виходив регулярно щотижня в четвер та базувався у Будапешті. В його публікаціях акцентувалися новини з культури, політики та економіки з вираженою консервативною спрямованістю. З моменту створення журнал мав різних власників, але у 2010 році з'явилася спільна компанія, створена угорським медіапідприємцем та політиком Тамашем Феллегі разом із датською венчурною компанією DEFAR, що стала новим власником журналу. У 1998-2002 роках Габор Борокай, головний редактор журналу, займав посаду керівника прес-служби лідера Фідес Віктора Орбана.

В червні 2018 року журнал Hetí Válasz позбувся друкованої версії через серйозні фінансові складнощі, як повідомили його видавці, оскільки наближалось банкрутство. В серпні того ж року онлайн-версію видання також припинили, а редакцію розпустили. Журнал входив до складу медіаімперії, що належала олігарху Лайошу Шімічкі. Раніше Шімічка був причетним до прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана, але у результаті конфлікту з ним став спонсором незалежних ЗМІ із консервативною спрямованістю. Серед цих ЗМІ був і журнал Hetí Válasz, що єдиний серед консервативних ЗМІ дозволяв собі критикувати правоконсервативний уряд Орбана.

Серед видатних журналів, які з'явилися після періоду змін, варто зазначити часопис "Hitel". Анонсували його початок видання з листопада 1988 року як органу Угорського демократичного форуму (УДФ) 15 жовтня. Тим не менш, 3 листопада на спеціально організованій пресконференції журнал "Hitel" оголосив про повну незалежність від УДФ, як стверджував його головний редактор. Відтепер він буде демократичним та незалежним виданням з накладом 20 тисяч примірників (що зріс до 39 тисяч у грудні), виходячи двічі на місяць.

Заснований невеликим кооперативом "ICIC" з використанням комерційних засад та за участю західного капіталу, журнал зміг існувати без фінансової підтримки держави. Для фінансування журналу "Hitel" на суму двох мільйонів форинтів сприяв підприємець Ф. Морваї, який є угорським винахідником. Видання було повністю автономним як у економічному, так і в політичному аспекті, і головний редактор не свою відповідальність за його діяльність.

Починаючи з вересня 1992 року, журнал "Hitel" змінив свій графік на щомісячний та швидко став одним із найпопулярніших літературних форумів, що здобув визнання за останні десять років. Популярністю користувалися зокрема серед творчої інтелігенції та науковців [21].

Один з найвідоміших угорських ЗМІ - часопис "Magyar Narancs" - заснований у 1989 році як молодіжний журнал, спочатку був близький до партії Фідес. Однак згодом він змінив свій характер на більш ліберальний, прозахідний та проринковий політико-культурний, і виходить щотижня. Дослідники мас-медіа розглядають його як яскравий приклад гонзожурналістики. Видання акцентує свою увагу на прав національних меншин людини, включаючи захист та охоплює широкий спектр культурних напрямків, від високої до популярної, мейнстрімної та авангардної культури.

Цей журнал має свою аудиторію серед міських, ліберально налаштованих та висококультурних читачів у віці з 29-40 років, які мають після університетську освіту і вони зацікавлені вищою політикою. Приблизно одна

п'ята частина з них є передплатниками, а решта купують журнал на вулиці. Крім цього, веб-сайт цього видання приваблює від 2 до 3 тисяч унікальних відвідувачів, а щоденно перегляди досягають понад 10 000, згідно з статистикою [22].

Протягом перехідного періоду, окрім раніше згаданих журналів, значну роль також відіграли газети медійного простору Угорщини. Незважаючи на економічні труднощі, які призвели до припинення діяльності деяких державних періодичних видань, нові амбітні та агресивні учасники медіаринку взяли їх місце.

Тим не менш, є стійка тенденція до зниження тиражів та популярності центральних газет, за винятком двох видань - "Мадяр Хірлап" та "Мадяр Немзет", чий тиражі зросли на 11,6% та 26,7% відповідно. У 1988 році, відповідно до даних журналу "Шайто Тер'естеш", тираж партійної газети "Непсабадшаг" зменшився на 32,7%, профспілкової "Непсава" – на 26,5%, міської вечірньої "Ешті Хірлап" – на 27,4%, а спортивної "Непшпорт" – на 23,1%. Проте, водночас, тиражі новостворених комерційних видань продовжують зростати [23].

В момент ухвалення Закону про пресу, його вже вважали застарілим через лише два роки, враховуючи значні зміни в соціально-економічній ситуації в країні. Тому, на засіданні Політбюро ЦК УСРП 15 листопада було прийнято рішення про розробку нового закону - про інформацію. Цей новий закон мав замінити Закон про пресу, враховуючи результати його виконання, а також нові закони, які ведуться з 1989 року і не будуть відповідати Закону про пресу. Метою нового закону було забезпечення правових гарантій та визначення норм свободи друку та громадського інформування [24].

У 1988 році засоби масової інформації Угорщини відрізнялися новими підходами до редагування матеріалів, перегляду оцінок та концепцій на різні питання. Вони прагнули відображати реальність з різних точок зору і не обмежувалися вибором тематики. Це стало ще однією важливою характеристикою медіа у цей період. Проте, це часто призводило до виникнення

прямо протилежних поглядів, які іноді спотворювали дійсність та викликали збентеження у людей без належних підстав. В деяких виданнях публікувалися неперевірені повідомлення, неточності, "жовті качки" та чутки, іноді з метою провокації. Зазвичай ці порушення спостерігалися у новіших виданнях. У той час процедура отримання позитивну відповідь на видання нових друкованих видань значно спростила. Для цього достатньо було формально зареєструвати журнал в Управлінні Ради Міністрів та отримати дозвіл (в реєстрації ще ніхто не отримував відмови).

У країні діяли періодичні видання, які не мали офіційної реєстрації, але й не були заборонені. За даними, опублікованими у журналі "Reform", було наведено кілька видань, зокрема:

1. Щоквартальний орган Союзу вільних демократів "Beszélő" має тираж 4 тисячі екземплярів;
2. "Fidesz hírek" щомісячник має тираж 4 тисячі екземплярів;
3. Незалежний щомісячник "Demokrat", видавництво ABC, має невеликий тираж від 1 до 3 тисяч екземплярів;
4. Літературний щоквартальник "Égtájak Között" має обмежений тираж від 200 до 300 екземплярів;
5. Щомісячники "Híap" мають більший тираж, що коливається від 10 до 15 тисяч екземплярів [25].

Тижневик "Московські новини" стало тимчасовим явищем. Незважаючи на малий тираж, приблизно 15 тис. копій, газета "Московські новини" миттєво зникла з газетних кіосків через великий попит, ставши справжнім збитком. Це все викликано завдяки чесним та відкритим повідомленням про обставини які виникли в СРСР та сміливою критикою керівництва країни [26].

Отже, можна стверджувати, що угорські ЗМІ в певний спосіб сприяли переходу держав до багатопартійності. Надзвичайним є той факт що найвпливовіші щоденні газети соціалістичного періоду зуміли зберегти свою аудиторію і вижити під час перехідних змін. Серед них - чотири найбільших публікації, які займають протилежні позиції в гуманітарних і соціально-

політичних питаннях. За тривалий час газета "Непсабадшаг" утримувала лідерську позицію на угорському медіаринку, що свідчить про її здатність пристосовуватись до постійно змінюючихся умов суспільного життя та характеру преси.

По-перше, як орган ЦК УСРП, газета активно донесла до своїх читачів усі партійні заходи та форми, а також інформувала про внутрішньопартійні дебати.

По-друге, незважаючи на свій офіційний статус, з появою інших конкурентів і об'єднань з альтернативними друкованими виданнями, газета стала втрачати свою монопольну позицію у формуванні єдиної та безапеляційної думки з байдуже-якого питання.

По-третє, у контексті зростаючої конкуренції газета Népszabadság намагалася зберегти свою аудиторію, шукаючи свою ідентичність в змінюючомуся світі. За даними тижневика Reform, газету характеризували як лівоцентристську [27].

Коли газета перейшла в приватну власність, вона мала таких власників:

- 50% власності - Німецький міжнародний медіаконцерн «Бертельсман» (Bertelsmann AG);
- 26% власності - ФВП(Фонд вільної преси) при УСП(Угорській соціалістичній партії);
- 16.8% власності - Перший інвестиційний фонд Угорщини;
- 6% власності - Редакційна колегія.

Зазначені відсотки представляють частку власності, яку мали кожен з вказаних власників.

Компанія Ringier стала власником газети у 2005 році, але пізніше в 2014 році плани щодо поглинання компанією Ringier концерну Акселя Шпрінгера були припинені після застережень угорського антимонопольного відомства. Пізніше газету придбала компанія «Віденські столичні партнери»(Vienna Capital Partners). У результаті, ВСП здійснила продаж своїх акцій у компанії Mediaworks, яка була заснована компанією-посередником в 2015 році [28].

Коли газета мала близькі стосунки з коаліцією Союзу вільних демократів та УСП, але іноді висловлювала критику їх уряду. В контексті міжнародних питань, зазвичай підтримувала політику США і ЄС, але Джорджа Буша-молодшого Президента США інколи розкритикував політику "демократії на експорт".

8 жовтня 2016 року власник газети Mediaworks несподівано припинив видання, це сталося перед переїздом в новий офіс, журналісти готувалися до певних змін. Але, коли вони все ще перебували в старих кабінетах, їм було заборонено працювати на новому місці, і також їм повідомили про припинення видання та зупинку сайту. Компанія Mediaworks зазначила у своїй заяві, що припинення було прийнято як бізнес-рішення через фінансові втрати газети. Однак, реальною причиною був натиск з боку діячої організації "Фідес". Виявилось, що заявки про нерентабельність не мали під собою підстав, оскільки газета отримала приріст у розмірі близько 480 000 доларів США, протягом останнього року [29].

Стало відомо про купівлю газети Népszabadság, угорським олігархом Лоренцем Месарошем, 25 жовтня 2016 року, який є членом організації "Фідес" і відомий своїм значним багатством. Після придбання газета була закрита, але було прийнято рішення про закриття газети, тисячі людей вийшли на протести, висловлюючи свою незгоду з таким кроком.

Газета Népszabadság мала найбільший тираж серед угорських видань, проте згодом була обігнана бульварним таблоїдом Blikk та безкоштовною газетою Metropolis до 2002 року. За період з УНР до 1989 року щоденний наклад газети зменшився з 800 тисяч екземплярів у 1973 році до 460 тисяч. Протягом наступних років вона продовжувала зменшуватись, досягнувши 37 тисяч примірників у 2016 році. Попри це, газета продовжувала мати більший наклад порівняно з усіма іншими політичними виданнями в Угорщині. Отже, за період керівництва прем'єр-міністром Віктором Орбаном та його правоконсервативною партією "Фідес", Népszabadság функціонувала як провідне опозиційне видання.

Журнал "Magyar Nemzet", заснований Шандором Петьо та Дьюлою Хегедюшем у 1938 році, був другим найбільш впливовим виданням в країні після їхнього журналу "Magyarság". Зразу ж після свого заснування, вона стала важливим інформаційним ресурсом для опору проти німецької окупації Угорщини. Заборонена була газета у період Другої світової, але уже 1945 році, вона відновила своє видання. Проте, після війни видавництво Magyar Nemzet переживало обмеження, піддавалося цензурі та мусило дотримуватися офіційної позиції уряду. Газета відіграла суттєву роль у засвоєнні зовнішньополітичних та культурних подій і зберегла свою вірну аудиторію, особливо серед інтелігенції.

Газета відіграла важливу роль, як провідний друкований орган під час народного повстання у 1956 році. Під час перелому між 1988 та 1989 роками вона також грала суттєву роль внаслідок розпаду соціалістичної коаліції. Згодом вона пройшла зміни, втратила колишній характер та стала іншою. Газета переживала фінансові труднощі та потребувала приватизації. За постійну непослідовність та нестабільність у підтримці певної політичної лінії газету часто критикували. Газета відзначилася, отримавши престижну премію "Угорська спадщина" (Magyar Örökség Díjas) у 1997 році.

Після об'єднання з газетою «Нова Угорщина» (Új Magyarország) у 2000 році, Magyar Nemzet змінила своє спрямування на більш радикальне. Вона перебрала новий підхід після об'єднання з газетою «Нова Угорщина» у 2000 році, ставши більш радикальною. Газета змінила свою політичну орієнтацію вправо та в 2010 році прийняла мережу офіційного уряду Угорщини, підтримуючи її. У 2015 році, після події "Угорський День Г", газета змінила свою редакційну політику на нейтральну і незалежну, акцентуючи пріоритет західних традицій якісної журналістики.

Ускладнення між власником видання, медіамагнатом Лайошем Шімічкою, і прем'єр-міністром Орбаном, газета «Угорська нація» (Magyar Nemzet) змінила свою політичну орієнтацію. Вона стала незалежним виданням з консервативним спрямуванням і опублікувала декілька відомих розслідувань.

Після виборів у квітні 2018 року, фінансування газети було припинено Лайошем Шімічкою, що призвело до закриття видання. Проте, у 2019 році газета була перезапущена в новому форматі [30].

Починаючи зі свого заснування в 1968 році, газета "Magyar Hírlap" була однією з найбільш читаних видань в Угорщині. До 1990-х років у попередній епохі газета виконувала роль офіційного видання Ради Міністрів Угорської Народної Республіки. Газету приватизували після зміни політичного режиму в Угорщині, що перетворило її у незалежне, багатогранне та ліберальне видання. Газету купило видавництво "Ringier AG" у 2000 році, яке на протязі чотирьох наступних років використовувало її для публікації захоплюючих матеріалів та ексклюзивних чуток. Проте ці зміни напрямку не сприймалися читачами, що призвело до спаду популярності газети.

В проміжку від 2003 до 2006 роками відбулися різкі зміни у її життєдіяльності, включаючи економічні, ідеологічні та духовні зміни. Після різноманітних власників газета навіть стала чужоземною, але вона повернулася до своєї консервативної ідеї та стала підтримувати організацію "Фідес" в 2006 році. Ця ідеологічна зміна сприяла підтримці правлячої партії, яка триває й донині.

Починаючи з 2018 року, газета оголошує себе прихильником консервативних поглядів, правий та антиглобалістський підхід, а також ставить національно-патріотичні теми на передній план, звертаючись до актуальних проблем Угорщини. Так як і в інших сучасних газетах, тираж Magyar Nemzet також зменшується, і на 2014 рік це число становило лише 8000 примірників [31].

Газета "Népszava" зосереджувалася на збільшенні уваги профспілковому руху, розгляді питань профспілкової незалежності та закликам до основної влади щодо цих тем. Вона також активно аргументувала необхідність створення самостійних профспілкових партій та займалася пов'язаними з ними питаннями. Вона інтенсивно займалася темами, пов'язаними з зайнятістю, проблемами безробіття та наданням допомоги безробітним, рівнем життя та інфляцією. В

газеті також проводилися обговорення про право на дискусію як ефективного інструмента для роз'яснення економічних питань.

Після відкритих суперечок між профспілками та урядом щодо рішень, зокрема стосовно життєвого рівня населення, газета почала активніше приділяти увагу гострим питанням та критично висловлюватися з різних тем. Відповідно до звіту "незалежного" тижневика "Реформа", журнал характеризувався як "лівосталіністська".

У період соціалізму вона вважалася голосом угорських профспілок. В даний час газета відкрито висловлює свою підтримку курсу УСП. Зміна власників сталась через фінансову ситуацію видання, яка залишає бажати кращого. Журнал "Угорська нація" ("Magyar Nemzet") закрилася у квітні 2018 року, "Народне слово" ("Népszava") залишилася однією з небагатьох незалежних щоденних газет Угорщини, не пов'язаною з урядом.

Під час редагування новин журналістика прагне до незалежності від ідеології, адже "недоторканими є новини, а їхня позиція вільна". Більшість новин надходить з різних джерел, зокрема УТ, закордонних інформаційних агентств і Інтернету, хоча газета також опубліковує деякі власні новини.

"Один з визначних елементів "Népszava" - аналіз новин, який допомагає читачам зрозуміти їх походження та вплив на їхнє життя." Отже, відбулись структурні зміни у 2003 році, коли велика увага була приділена інфографіці та зображенням, щоб більш ефективно передавати інформацію, що відповідало змінилися читацьким звичкам. Цей крок сприяв переходу від нерелевантної журналістики до більш об'єктивної та точної.

У Népszava наряду з короткими і зрозумілими текстами, журналісти також активно використовують багато малюнків та інфографіки, сприяючи швидкому сприйняттю інформації. Інтернет-версія газети Népszava була запущена приблизно у 2000 році і щодня на неї залітає приблизно 50 000 читачів.

Електронний інтерфейс газети створює найшвидший зв'язок з молодими читачами та аудиторією з-за кордону. Nepszava.hu також адаптований для мобільних телефонів, і приблизно 15 % візитерів читають журнал на таких

обладнаннях. «Népszava» (Народне слово) до події зміни режиму функціонувала, як профспілкова газета з великою аудиторією серед працівників.

Однак, після зміни розпорядку, погляди на профспілки змінилися, і газета поступово втратила свою колишню читацьку базу. Газета зазнала суттєвих змін в кінці 1994 року, особливо в напрямку лібералізації. Ця трансформація призвела до зміни читацької аудиторії, яку тепер переважно складають люди середнього класу з лівим світоглядом та вищою освітою. Такі зміни також відобразилися на тиражах газети Népszava (Народне слово). Було надруковано приблизно 40 000 екземплярів газет у 2003 році, із яких близько 18 тисяч були придбані читачами, а всі інші продавались на вулиці.

Проте, до 2009 року середньоденний продаж знизився до 20 000 екземплярів. Газета не має офіційного спонсора, тому підтримується за рахунок власних доходів. На сьогоднішній день, у 2019 році, щоденний тираж Népszava (Народне слово) складав 19 973 екземпляри, з них 12 791 – фоловерів [32]. Підсумовуючи, можна побачити, що події, які були в угорській пресі, що перепали на другу половину 1988 року, можна охарактеризувати як революційні зміни. В угорській пресі радикальні зміни стали результатом ефективного політичного плюралізму, припинення контролю партії над медіа, розбалансованості влади і з'явлення альтернативних "незалежних" комерційних видань.

Продовження процесів, які розпочались у 1988 році, але розтягнулися аж до 1989 року, за для того щоб надати ЗМІ більше вольності дій у контексті політичної конкуренції між різними партіями і об'єднаннями, але стали характерними такі особливості преси, як поширення комерційних видань, залучення західного капіталу в інформаційно-видавничу сферу і придбання угорських газет та журналів міжнародними видавничими корпораціями.

В угорській пресі відбулись кардинальні зміни після другої половини 1988 року, яка і не зупинялась і в 1989 році. Ці трансформації призвели до радикального переформатування структури та обличчя преси, а також призвели до значних змін у ставленні суспільства до засобів масової інформації.

Відбувалися зміни, як у всьому Східноєвропейському світі так і в угорському суспільстві, які призвели до поділу періодики на "масову" і "якісну". Це особливо стосувалося центральних видань, які перебудовували свою роботу на принципі "газета – товар". Ринок також зазнав впливу з'явлення незалежних комерційних видань та бульварної преси, з першим представником у цьому напрямку щоденною газетою "Mai nap".

Продовжуючи розвал соціалістичної влади, угорське керівництво повністю звільнило ЗМІ від свого контролю. Внаслідок цих змін, цей значний засіб масової інформації став доступним для окремих політичних діячів всередині країни, які мали значні фінансові ресурси, а також для іноземних магнатів преси та західного капіталу, у тому числі для угорців, що емігрували із своєї країни після обставин 1956 року. Ця нова ситуація створила загальний хаос та атмосферу беззаконня, про що висловлювались в Цюріху експерти Міжнародного інституту друку.

Після появи цих змін, зарубіжні магнати преси швидко виявили та використовували нові можливості, що відкрили перед ними новий потенційний ринок, адже тоді кожен, хто мав достатньо фінансових ресурсів, мав практично необмежені можливості в Угорщині. Наприклад, один із іноземних магнатів преси придбав значну частку акцій нових медіа-видань, таких як тижневик "Reform" та щоденна газета "Mai nap", становлячи 50% власності цих видань. У той же час, інший зарубіжний магнат, Максвелл, став власником акцій урядового органу – журналі "Magyar hírlap" і офіційним видавцем вони стали 1 березня 1990 року.

Після розколу в Угорській соціалістичній робітничій партії на з'їзді у жовтні 1989 року, різні політичні об'єднання та партії стали активно діяти, що призвело до невизначеності і пізніше - відсутності чіткого керівництва над пресою. Ці зміни відіграли важливу роль у спонуканні до переходу до багатопартійності, перегляду моделі державного реформування та устрюю виборів до Державних зборів, заснованих на зовсім інших принципах.

Щодо змісту діяльності ЗМІ у 1989 році, перший квартал почався з активного аналізу діяльності уряду, яким керував Карой Грос. У цей період багато ЗМІ зосереджувалися на вивченні і оцінці дій урядових органів та реакції громадськості на їх дії. Урядова газета "Magyar hírlap" недавно провела інтерв'ю зі співробітником Інституту з вивчення громадської думки А. Бокорі, у якому були представлені результати опитування населення, щодо оцінки діяльності Ради Міністрів за останні 17 місяців: лише половина респондентів висловила свою довіру уряду та заявила, що була задоволена його роботою [33].

Відзначимо, що 8 січня стали відомі важливі зміни у цінах на основні продукти харчування, товари та послуги, а також підвищення тарифів на транспорт [34]. Через декілька днів після оголошення змін у цінах та тарифах, газета "Magyar hírlap" опублікувала особливий матеріал, присвячений законопроекту щодо прав громадян на створення об'єднань, проведення мітингів і зборів. Цей законопроект був ухвалений на сесії Державних зборів 11 січня, і він дав громадянам можливість створювати та діяти політичним партіям.

З іншого боку, газета "Népszabadság" надала інформацію про створення спільного підприємства під назвою "Едмонт – Паннонія", що об'єднує угорських та датських підприємців, метою якого буде розробка та випуск видавничої продукції, мультфільмів, а також здійснення прокату відеофільмів [35].

У той же період головні газети, які втратили майже третину своїх передплатників, виділяють свої сторінки для представників різних політичних партій і об'єднань, намагаючись конкурувати з появою нових незалежних комерційних видань. При цьому, газета "Magyar hírlap" опублікувала результати опитування, яке виявилось неудачним, проведеного тижневиком "Reform".

28 січня на угорському радіо відбулася інтерв'ю з Імре Пожгаї про діяльність підкомісії ЦК УСРП з дослідження періоду розвитку країни після звільнення від окупації у 1945 році. Це радіоінтерв'ю та опублікований в лютому документ в журналі "Társadalmi Szemle" стали яскравими "поворотними моментами", з яких почалася відкрита криза влади та системи, приховувати яку

вже ніхто не зміг. Від імені правлячої партії була оголошена нова доктрина, що відрікалася від 40-річної історії країни.

Урочисте поховання Імре Надь та його прихильників через декілька місяців, реабілітація учасників подій 1956 року стали демонстрацією сили опозиції, а всеукраїнські похорони Яноша Кадара поставили крапку на епохі, яка отримала його ім'я. Імре Пожгаї, кореспондент угорського радіо, сказав, що реабілітація Імре Надя як політичного діяча ще не відбулася. З документів випливає, що в політичній кризі 1954-1956 років Імре Надь був правий.

Однак, що стосується його ролі та діяльності в 1956 році, доводиться ще продовжувати дискусії. На основі досліджень підкомісія вважає події 1956 року національним повстанням, боротьбою проти олігархічного панування, яке шкодило нації.

При дослідженні 1956 року необхідно повернутися до подій попереднього періоду, до прийнятої або насильно настановленої моделі соціалізму, яка виявилася зовсім неправильною. Нам необхідно навчитися проживати у контексті наявності інших політичних партій. УСРП не може та і не бажає прогнозувати, яка з них стане визначальним фактором політичного життя.

Іншими можливими сценаріями є встановлення партнерських відносин з ними, або ж ті, хто не хоче утворювати коаліції або партнерських відносин, відіграють роль опозиції. Щодо вивчення останніх трьох десятиліть, Імре Пожгаї вказав, що для цієї системи була характерна відсутність особистої та загалом будь-якої відповідальності. Безперечно, керівники того періоду несуть велику відповідальність за події, що відбулися.

Аналіз останніх десятиліть не повинен бути просто ритуальним зведенням рахунків, його слід проводити відповідно до принципів європейської цивілізації. Також варто звернути увагу на причини сповільнення розвитку ситуації в країні після травня 1988 року. Питання про відсутність глибокої перебудови, яка є необхідною в економіці та суспільній сфері, виникло [36].

Після двох тижнів Пленум ЦК УСРП ухвалив рішення перейти до багатопартійної системи. З цим рішенням детально ознайомила громадськість

газета "Népszabadság", тоді як "Magyar hírlap" назвав його "історичним" і присвятив цьому рішенню свою редакційну статтю [37].

Політик Міклош Немет виступив у XI районі Будапешта, де він проаналізував діяльність ЗМІ та ставлення до них влади, висловивши свою оцінку на цю тему. Під час свого виступу, він висловив позицію, що "не варто оплакувати колишні методи керівництва ЗМІ через друк, радіо і телебачення". Під час своєї промови, він вказав, що кожна людина має можливість відповісти на критику з боку ЗМІ, якщо така критика вважається необґрунтованою.

Наприклад, газета "Népszava", що має профспілковий характер, опублікувала інтерв'ю з заступником директора Інституту світової економіки ВНР К. Печі під заголовком: "Бідність - економічна модель рівності". Засобами масової інформації було детально висвітлено святкування 15 березня, річниці угорської народно-демократичної революції 1848 року, що призвело до переоцінки історичних подробиць цих подій, а також подій Угорською РСР в 1919 році.

У березні також були опубліковані статті в пресі, що розглядали різні варіанти нейтралітету Угорщини та її неучасть у військових альянсах. Опублікована в одному з видань, "Népszabadság", стаття, автором якої є Я. Берец, секретар ЦК Угорської Соціалістичної Робітничої Партії з ідеології, висловлено після літа 1979 року цікаву думку стосовно цих подій.

У своїх висловлюваннях він наголосив на тому, що після першого радикального виросту цін, члени партії відзначили розбіжність між заявленою політичною риторикою та реальним станом справ. Крім того, в статті також зафіксовано згадку про Варшавський пакет, а точніше вихід з нього. Отримана інформація стверджує, що газета з назвою "Népszabadság" повідомила про відставку Ш. Лакош лідера редакційної колеги партійного журналу з назвою "Pártélet".

Це рішення обумовлене тим, що він переходить на пенсію, а також тим, що сам журнал припиняє свою діяльність. Замість Ш. Лакоша, на посаду головного редактора нової публікації з назвою "Új Fórum" було призначено І.

Сердахея. Ця нова публікація призначена для заміни двох попередніх партійних видань. В одному з номерів Угорської газети (видання Magyar hírlap), датованому 1 квітня, було опубліковано три статті, які мають високу важливість та потребують уваги.

У статті під назвою "Думки про звільнення" розміщено інтерв'ю з трьома фахівцями: завідувачем відділом Інституту історії партії, істориком К. Урбаном, директором музею Військової академії М. Зріні та військовим істориком І. Елведі. Інший матеріал стосувався рішення про тимчасове перебування обмеженого контингенту радянських військ на території ВНР. Рішення було прийняте в контексті політики НАТО та потреби спільного захисту від можливої агресії, а не через внутрішньополітичну ситуацію в Угорщині наприкінці 1950-х років. В іншому інтерв'ю розмовляли про секретаря комісії з відновлення історичної справедливості А. Хегедюша, який мав відношення до ексгумації та визнання останків І. Надя.

Останні 10-15 років в Угорщині поступово виникла політико-економічна і моральна криза. Політична практика з 1956 по 1987 рік, яка раніше вважалася більш сучасною та кращою, зараз вичерпала свої можливості. Досвід показує, що часткові реформи не призводять до стійких результатів. В інтерв'ю зазначалося, що необхідно одночасне оновлення економіки, суспільства та духовно-моральних відносин [38].

Згідно з опублікованою статтею під назвою "Чи існує небезпека громадського розриву?", криза в країні стала реальністю, яка виявляється в економіці, ідеології та довірі до керівництва. Важливим питанням є стан економіки. Вирішення економічних проблем залежить від удосконалення системи політичних інститутів суспільства, і якщо ефективна економіка не буде створена, то політика реформ загалом призначена на провал [39].

У травні були зафіксовані в ЗМІ "апаратні чистки", внаслідок яких прихильники Гроса були видалені з майже всіх міністерських посад. На заміну прийшов глава уряду Міклош Немет і всі як і він сам були реформатори-прагматики. Завдання оновленого уряду полягало в створенні основ нової

ефективної соціально-політичної та економічної системи до повного демонтажу старої. Масові ЗМІ відзначали, що Кабінет міністрів став впливовою політичною силою. Дві ключові події літа – перепоховання Імре Надя та його реабілітація, разом зі смертю Яноша Кадара – відбулися майже одночасно й отримали широке освітлення в ЗМІ. Опубліковані докладні подробиці, історичні довідки та раніше невідомі факти, пов'язані з цими подіями.

Значна увага була приділена зростанню цін, збільшенню злочинності, розлучень, безробіттю, самогубств та рівню життя. ЗМІ все більше акцентували увагу на лідерах інших партій і об'єднань, нових виданнях, а також вже існуючі видання старалися пристосуватися до нових умов. Усі тенденції 1988 року відзначалися активним розвитком. Був опублікований текст конституційних поправок 23 жовтня 1989 року, які стосувалися 80% тексту Основного Закону і були розглянуті з подальшою участю уряду під керівництвом Міклоша Немета. Завдяки цим поправкам, на практиці була прийнята тимчасова конституція, що замінила Конституцію 1949 року [40].

Масові ЗМІ акцентували на тому, що законодавча база сприяє мирному переходу країни до ринкової економіки та багатопартійної системи. Угорська історія відзначила 23 жовтня як видатний день, оскільки він збігався з початком жорстоких подій 1956 року, відомих як "народне повстання" або "контрреволюція". Цікавим історичним фактом є те, що 23 жовтня 1989 року стало днем революції, коли оголошено про створення Угорської республіки, замінюючи "народну республіку" моделлю демократичної республіки.

Відповідно до тимчасової конституції, були затверджені основні принципи державного режиму Угорщини, включаючи "демократичний соціалізм" та "громадянську демократію". В Конституції були забезпечені гарантії дотримання громадянських свобод та прав людини, принципу багатопартійності та заборони політичної монополії в однопартійній системі.

Тимчасова конституція підкреслювала необхідність вільного вибору уряду, що представляв інтереси народу та несвідому відповідальність перед ним, а також встановлювала принцип поділу влади. У контексті конституційних

змін, було виключено інститут Президії, що привело до створення президентської адміністрації, обраної парламентом.

Після оголошення спікера Національних зборів, Матьяша Сюрьоша, про створення Угорської Республіки, формально і фактично Угорська Народна Республіка відмовилася від системи державного соціалізму. Засобами масової інформації відіграли ключову роль у мирному, але активному перехідному процесі, який привів до зміни моделі влади або революції. Фактично, Угорщина стала каталізатором, прискоривши розпад соціалістичного табору взагалі.

РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ СТАН МЕДІАПРАВА В УГОРЩИНІ

2.1. Аналіз основних аспектів розвитку та ефективності медіаправа в Угорщині

У зв'язку з поліпшенням функціонування різноманітних засобів масової інформації, мас-медіа стає необхідністю для розвитку та формування інформаційного суспільства. Зважаючи на їх значення для суспільства, ЗМІ підлягають регулюванню за допомогою відповідних правових актів, таких як закони та акти органів судової та виконавчої влади. Це підтверджує, що відносини, які стосуються мас-медіа, підпадають під право та є об'єктом досліджень наукового характеру.

Отже, дослідження медіаправа в якості самостійної галузі юридичної науки є вельми важливим та актуальним завданням для вчених України.

Для мого дослідження важливо здобувати цінний досвід з іноземних країн, зокрема з Угорщини. Я обрала Угорщину як об'єкт мого дослідження з кількох причин. На перший погляд, Угорщина, як країна з постсоціалістичною спадщиною, була успішною у досягненні високого рівня демократії та правової системи. Другим чином, процеси, які відбуваються у цій країні, можуть служити зразком для інших країн, що пройшли схожий шлях перетворень. Зокрема, Україна, яка прагне стати повноправним членом Європейської спільноти, може взяти на увагу досвід Угорщини.

Дослідники медіаправа розглядали окремі фрагменти правовідносин, регулювання діяльності ЗМІ, структури та місця ЗМІ в системі права як системи знань і наукових досліджень. Однак, вивченню зарубіжного досвіду, зокрема в Угорщині, не була приділена достатня увага.

Враховуючи вище зазначене, головною метою цієї частини є аналіз основних аспектів розвитку та ефективності медіаправа в Угорщині. Засновуючись на аналізі, я спробую виявити та проаналізувати особливості, характерні саме для цієї країни в рамках цього важкого процесу.

Завдяки наявності значної кількості інформації, знань і правових документів, можливо сформулювати свою позицію щодо створення явища, відомого як медіаправо, а це зв'язано з дослідженням юридичного регулювання діяльності ЗМІ. Актуальність дослідження медіаправа має велике значення як для створення нових правових норм, так і для їх застосування на практиці. Крім того, вона впливає на правову освіту і сприяє розвитку теорії інформаційного права в галузі юридичної науки.

Реалізація мети і завдань становлення та розвитку інформаційного суспільства залежить від різноманітних ЗМІ. Ці засоби визначають зміст численних напрямів і типів інформаційної діяльності у суспільстві. Мас-медіа, як чинник важливий для суспільства, мають своє місце в правовідносинах, це відображено у відповідних законах та актах органів судової і виконавчої влади. Враховуючи цей факт, можемо стверджувати, що суспільні взаємовідносини з мас-медіа є об'єктом правового регулювання, що відкриває широкі можливості для наукових досліджень у цій сфері.

Після зміни режиму, що відбулася в Угорщині у 1990 році, був діючий Закон про пресу, який був прийнятий у 1986 році. В січні 1990 року Державні збори країни внесли до нього поправки, однак зміни стосувалися лише друкованої преси, і не охоплювали електронні ЗМІ.

Пізніше уряд Й. Анталла здійснював повторні спроби внести до Державних зборів проект Закону про ЗМІ, проте ці зусилля завжди зазнавали невдачі через рішучий опір опозиції [41].

Спеціальний комітет Круглого столу, що складався з представників влади та опозиції, намагався розробити Закон про засоби масової інформації, але не зміг досягти згоди щодо тексту законопроекту. Пізніше, коли був утворений уряд Угорського демократичного форуму, його лідер Йозеф Анталл заявив, що Круглий стіл не впорався з питанням ЗМІ. Політичний попит на прийняття Закону про ЗМІ був сформульований у пакті між МДФ та Свободними демократами, де визначалось, що необхідно негайно прийняти такий закон [42],[43].

Президентом Ради Міністрів Міклошем Неметом у 1989 році було прийняте рішення про введення мораторію на будь-які зміни до Закону про ЗМІ. Це рішення призначалося для уникнення використання радіо та телебачення у політичних цілях, зокрема підготовки до виборів. Елемер Ханкісс та Шаба Гомбар, враховуючи, що їхній мандат закінчується з початком дії Закону про ЗМІ, звернулися до Президента з проханням, оскільки обидва вони були причетні до цього Закону.

Тимчасово, була помітна значна кількість підприємців, які очікували на можливість запуску комерційних каналів телебачення і радіо. У той час було подано 50 заявок для отримання 5 супутникових та 3 наземних телевізійних каналів, а також 60 заявок для здобуття радіочастот.

Під кінець 1991 року, Арпад Гьонц, Президент Угорщини, заявив, що єдиний шлях вирішення проблеми з мас-медіа полягає в прийнятті відповідного Закону про мас-медіа. Проходячи рік, він повторно висловив надію на те, що уряд і опозиція зможуть досягти спільної домовленості щодо цього питання. Тим часом, взаємини між урядом і керівниками державних мас-медіа стали натягнутими, що призвело до додаткового ускладнення ситуації.

В кінці грудня 1992 року, парламент провів голосування за Закон про ЗМІ. На останній хвилині, комітет з конституційних питань Державної Зборі Представників прийняв рішення, що для прийняття цього Закону необхідно звичайна більшість голосів. Тим не менш, опозиція стверджувала, що Закон повинен бути прийнятий за більшість в дві третини голосів. Голосування призвело до неочікуваного результату: навіть після прийняття 669 поправок, під час остаточного голосування Закон про мас-медіа не отримав ні єдиного голосу за себе. Ні жоден член уряду, ні провладні депутати не виразили підтримку йому. Після цього інциденту, правлячі партії та опозиція почали обмінюватися звинуваченнями у відношенні того, що сталося.

Б. Гійсберс, голландський політолог, узагальнив цю ситуацію таким чином: " Потрібно визнати, що до кінця року парламентська демократія зазнала

невдачі. Це не просто поразка для уряду та опозиції, але й для всього угорського суспільства взагалі" [44].

Після парламентських виборів 1994 року УСП здобула 54% голосів, хоча ЗМІ надавали значну підтримку УДФ, зокрема через радіо та телебачення. Проте, це не допомогло УДФ, оскільки виборці зробили свій вибір на користь соціалістів, і не вплинула на них медійна пропаганда. Хоч УСП могла би самостійно сформувати уряд, соціалісти вирішили утворити коаліцію з СВД. Вони сподівалися, що цей союз сприятиме зміцненню демократичних інститутів, що були створені у 1990 році, і допоможе Угорщині успішно вступити до ЄС та НАТО, розкручувати ринкову економіку та забезпечити демократичне соціальне життя. Альянс також давав згоду на мир і прийняття Закону про ЗМІ у медіасфері.

Прошло небагато часу після утворення уряду, і вже виник перший конфлікт. Дюла Хорн прем'єр-міністр надіслав пропозиції щодо призначення інших фахівців Угорського телебачення та Угорського радіо на розгляд Президентові Республіки. Опозиційні партії ПНДХ, Християнсько-демократична народна партія, УДФ, Фідес звернулися з проханням до Арпада Гьонца не підписувати ці документи, нагадуючи йому, що він сам був гучним прихильником свободи мас-медіа, але згодом Президент Республіки в середині липня призначив президентом угорського телебачення Адама Хорвата, а також Ференца Шекелі на посаду віце-президента.

Розпочався цикл процесів, який буде повторюватись при наступних змінах уряду. При приході нового керівництва до влади, відбувалося заміщення всіх керівних кадрів провідних мас-медіа, і призначалися нові фахівці з іншим поглядом на діяльність ЗМІ.

Крім того, Президент Республіки змінив начальника редакції радіо Яношем Бетленом і звільнив Іштвана Стефка з посади. Новим керівником Угорського телебачення призначено ліберального журналіста Мадяра Ірлапа, а попереднього керівника Балаша Варкона звільнено з посади.

Звільнили Йозефа П. Сабо з посади головного редактора радіо "Кошут", а замість нього був призначений Габор Рекай. Радіо Петофі змінило свого керівника, Еріку Шаркезі, якого замінив Ласло Радноті.

Після розгляду Конституційним Судом було встановлено, що певні положення, які визначали бюджет державних ЗМІ урядом, є неконституційними. Уряд під керівництвом Анталла вніс зміни в структуру та функціонування угорського телебачення, зорієнтовані на збільшення контролю з боку влади над редакційною діяльністю урядових телеканалів. Прийняття цих змін сталося після того, як було звільнено Елемера Ханкіша з посади президента угорського телебачення у 1993 році.

На телебаченні економічна ситуація була надзвичайно складною, і вона зіткнулася з дефіцитом у розмірі 2,4 мільярдів фунтів на момент переобрання президента. Внаслідок цього була затребувана глибока реструктуризація, спрямована на значне зменшення колективу.

Подекуди знову з'явилася необхідність прийняття Закону про мас-медіа, і Президент Угорщини активно підтримував його негайне прийняття. Проте, в 1994 році шанси на затвердження Закону були невеликі через розбіжності в підходах до цього питання між двома партійними союзами.

Уряд ухвалив рішення про зменшення штату угорського телебачення на тисячу працівників у березні 1995 року. На телебаченні було сформовано страйковий комітет, який подав заяву до Конституційного Суду після цих подій. Під час своїх дій вони не тільки закликали визнати незаконність цих кроків, а й намагалися зупинити уряд перед проведенням таких радикальних заходів, поки Закон про мас-медіа не буде прийнятий. Конституційний Суд прийняв рішення, згідно з яким скорочення штату, запроваджене урядом, визнано неконституційним. Він підкреслив, що уряд не має повноважень контролювати телебачення.

До приходу уряду Анталла до влади, процес приватизації друкованої преси вже розпочався і був у значній мірі завершений. Нова влада розглядала це як значну втрату та перешкоду у володінні "власною пресою". З тієї причини,

вони сконцентрували свою увагу на угорському радіо, яке може досягти більшої аудиторії.

Хоча вони також акцентували увагу на телебаченні, проте вони не змогли створити сучасну модель державного управління в медіасфері, яка була б схожа на європейську практику. Внаслідок цього, жодна медіастратегія не була впроваджена і розроблена, а також не вдалося прийняти Закон про мас-медіа. У першому етапі побудови демократичного суспільства в Угорщині пройшли такі стадії:

- Гострим протистоянням між консервативною та ліберальною ідеологіями, яке проявлялося в боротьбі за контроль над медіа, супроводжувалися глибокими розбіжностями та збільшенням політичної відстані між лівими і правими силами;
- Протистояння політичних сил викликало розкол та розділ серед журналістів;
- Під час цього процесу мала місце активна участь неурядових організацій у вуличних демонстраціях. Вони зобов'язали відсторонення президентів телебачення та радіо, тоді як ліві представники опиралися правій загрозі;
- Серед журналістів, медіа-аналітиків та політиків ставало все поширенішою думка, що було б краще прийняти недосконалий Закон про мас-медіа, а ніж дозволити беззаконну війну;
- Уряд Анталла зазнавав прагнення отримати право як роботодавця на призначення директорів телебачення і радіо, опираючись на указ з 1974 року. Він навіть намагався звільнити з посад діючих президентів та призначених нових керівників, впроваджуючи свою політику контролю над ЗМІ. Проте, Президент Республіки встояв проти цього тиску. Ця послідовність конфліктів стала важливим етапом в медійній битві того часу;
- Змагання за контроль над ЗМІ стало предметом жвавого суспільного обговорення. Ця тема була представлена у ЗМІ різними способами, залежно від політичних захоплень журналістів;

- В 1994 році розбіжності між політичними партіями та медіа вивели з електоральних очікувань ідею про те, що урядова спілка, що контролює ЗМІ, має автоматичну перемогу на наступних виборах. Однак, ця ситуація не повторилася, коли уряд був змінений в 1998 та 2002 роках після виборів. Це свідчить про те, що вплив ЗМІ на виборців не є безперечним гарантом перемоги на виборах. Поведінка виборців залежить не лише від інформації, отриманої з медіа, але й від інших чинників, таких як особистий досвід, життєвий стан та довіра до дипломатів.

Закон про ЗМІ був остаточно затверджений у 1996 році і набрав чинності з 1 лютого того ж року [45]. Приготування до прийняття Закону було проведено Міністерством культури та народної освіти та Міністерством юстиції. Обговорення цього Закону відбувалося в Погоджувальній раді коаліції, серед представників урядових і опозиційних партій, комітету з Державних культурних зборів, а також державних секретарів відповідних міністерств і відомств на їх нарадах, а пізніше — в уряді. Був прийнятий Закон про мас-медіа з високою підтримкою на рівні 90%, 21 грудня 1995 року, за винятком фракції партії дрібних власників, але цей закон стартував свою дію з 1 січня 1996 року [46].

Законодавчий орган закріпив основні вимоги та принципи стосовно мовлення у Законі про мас-медіа, визначив процедури отримання прав на мовлення та встановив організаційні засади для масових мовних мереж. У Законі відзначається значуще утворення Комітету зі скарг та Національної ради з телебачення і радіомовлення (НРТР), які відіграють ключову роль у регулюванні цих видів діяльності.

Закон про мас-медіа стосується як державних установ, так і приватних компаній, і містить чіткі визначення певних термінів:

- Мовлення - це регулярне передавання радіопрограм або телевізійних програм за заздалегідь встановленим часом на доступних каналах радіомовлення чи телемовлення, які можуть отримати всі, хто має відповідне обладнання;

- Розповсюдження програм означає одночасне передавання сигналів створених мовником, шляхом використання кабельних мереж, а також наземних або супутникових радіо-телекомунікаційних систем мовлення, до їх радіо- і телевізійних радіостанцій та мереж мовлення;

- Мовлення - це процедура радіо-телекомунікації, яка передається за допомогою наземної або супутникової системи, призначена для прийому звуку, зображень або інших сигналів, та доступна для теоретично необмеженої кількості користувачів, які мають відповідний приймач для прийому переданих сигналів;

- Мовлення - це процес одночасного та незмінного передавання широкомовного сигналу, який створений мовником, і його приймання приймачем користувача за допомогою електронних засобів.

Відповідно до європейських нормативних вимог, телевізори повинні бути оснащені спеціальним чіпом, який фільтрує програми, не рекомендовані для осіб молодше 18 років. Коли такі програми виявляються, телевізор автоматично вимикається.

Телевізійні програми були класифіковані на п'ять категорій:

- а) Придатні для перегляду незважаючи на вік;
- б) Деякі програми можуть викликати страх у дітей до 12 років або містити

матеріал, який для них може бути незрозумілим або небажаним. Рекомендується перегляд таких програм дітям до 12 років при наявності дорослих;

- в) Може викликати негативний вплив на фізичний, психічний або моральний розвиток осіб до 16 років, містить пряме або опосередковане зображення насильства або сексуальності, або пропагує конфлікти, що вирішуються насильницьким шляхом. Рекомендація щодо такої програми: непридатна для дітей, які не досягли 16 років. Трансляція можлива між 21:00 та 05:00 та супроводжується відповідною позначкою;

d) Програма, що може негативно впливати на фізичний, психічний або моральний розвиток неповнолітніх, зокрема зображення насильства або пропаганду сексу, отримує рейтинг не рекомендується дітям віком до 18 років. Така програма має обмеження щодо трансляції, яка можлива лише між 22:00 та 05:00, а також позначається відповідним символом для ідентифікації;

- Така програма, яка містить матеріали, що можуть серйозно негативно впливати на психічний, моральний або фізичний розвиток неповнолітніх, включаючи порнографію, крайнє або невиправдане насильство, є забороненою для трансляції.

Закон про ЗМІ в Угорщині привів до інституційних змін у системі телебачення і радіомовлення. Головним змістом Закону було впровадження стандартної структури діяльності ЗМІ, яка є типовою для більшості європейських країн, включаючи комерційні та державні телебачення і радіо в Угорщині. Таким чином, суспільне мовлення, що забезпечує загальнодоступні послуги, може перебувати в приватній власності, дотримуючись фінансових професійних, і юридичних принципів. При цьому, державні ЗМІ, наприклад Дунайське телебачення та Угорське телебачення і радіо, заборонено мати комерційні канали.

В Законі про мас-медіа встановлено принцип, згідно з яким мовлення в Угорській Республіці має бути надано безкоштовно. Мовник має повне право самостійно визначати зміст мовлення і за це накладається відповідальність. При цьому мовник зобов'язаний дотримуватися конституційного порядку та поважати права людини. Він зобов'язаний уникати будь-яких дій, що можуть спричинити ненависть щодо людей, національних, народів, етнічних, націй, мовних і інших меншин, а також дій, спрямованих проти будь-якої релігійної чи церковної групи. Мовлення заборонено, якщо воно спрямоване на порушення прав будь-якої групи людей, незалежно від їхньої етнічної, національності чи мовного походження, або інших характеристик, на основі ідеології або расистських поглядів.

Закон визначає, що одним з основних принципів інформування є забезпечення безпристрасної, всебічної, своєчасної, точної та рівновагової інформації про події, які є значущими для суспільства, як зовнішні, так і внутрішні. Всі матеріали, які готуються до трансляції, повинні бути вільні від впливу політичного руху або однієї партії та несуть на собі обов'язок представляти об'єктивну позицію.

Закон встановлює принципи мовлення, які включають визначення відсотка програм, створених в Угорщині, регулювання правил реклами та забезпечення підтримки програм спонсорства соціального мовлення.

Контролювання ЗМІ здійснюється Національною радою з радіо і телебачення (НРРТ). Дана структура складається з представників, делегованих усіма партіями на паритетних засадах, що були обрані парламентом у 1996 році на період 4-х років. Після завершення строку їх повноважень, 7 членів Національної Ради з питань Телебачення і Радіомовлення (НРРТ) призначаються за спільною згодою Президента та Прем'єр-міністра. Для забезпечення ефективної діяльності Ради створюється секретаріат.

Основним завданням Національної Ради з питань телебачення і радіомовлення є захист і підтримка свободи слова, підтримка конкуренції серед мовників, розрив інформаційних монополій, а також гарантування незалежності ЗМІ. Ця організація здійснює нагляд за дотриманням конституційних принципів свободи преси і звітує про це перед Державними Зборами.

Правила, що регулюють діяльність НРРТ, дозволяють звертатись до цієї організації зі скаргами, особливо коли порушуються вимоги щодо інформаційного контенту. У разі, якщо мовник поширює необ'єктивну та приховану позицію з проблеми, яка має вагомий соціальний вплив і може завдати шкоди конкретній групі населення, Національна рада може вивчити скаргу та за відповідних обставин накладати штрафні санкції.

У Законі також відзначається, що мовний фонд та Фонд підтримки радіомовлення і телемовлення будуть підпорядковані Національній раді з питань телебачення і радіомовлення. Ці фонди є важливими джерелами

фінансування мас-медіа. Підтримка здійснюється з використанням комунальних та комерційних моделей. Громадське телебачення й радіо отримують фінансування з абонентської плати, що також відома як технічне обслуговування обладнання, у встановленому відсотковому співвідношенні. Більш того, суспільні мас-медіа мають дозвіл на розміщення реклами, проте це супроводжується певними обмеженнями і вони можуть отримувати спонсорську підтримку.

Фінансування організації мовлення має бути забезпечено з державного бюджету для покриття всіх витрат, пов'язаних з цією діяльністю. Парламенту та Уряду надаються можливість державної підтримки для досягнення цілей, передбачених Законом, а також державним ЗМІ. Проте, прохання про виділення коштів підлягає обмеженням та умовам, визначеним в законодавстві.

ЗМІ мають можливість устанавлювати партнерські зв'язки з різними державними органами та міністерствами з метою виконання специфічних завдань, які передбачені програмами опікунських рад. У складі опікунських рад знаходиться 10 членів, які представляють парламентські партії (п'ятдесят відсотків від урядових партій і п'ятдесят відсотків від опозиції) і діють на протязі чотирьох років. Громадський фонд Hungária Televízió та інші національні та транскордонні професійні і громадські організації, визначені в Законі, делегують 23 членів ради, чия каденція триває 12 місяців.

В законі докладно визначені процедури отримання прав на регулювання та мовлення умов проведення торгів. У документі є спеціальний розділ, присвячений процедурі проведення тендерів для отримання національної радіочастоти для Дунайського радіо та другого каналу УТБ. Також у Законі визначено, що програми іншого каналу УТБ будуть транслюватися через супутник, а Угорському радіо дадуть дві новітні частоти CCIR, які будуть надані державою. З моменту ухвалення, Закон став предметом гострої критики зі сторони журналістської спільноти. Особливо було засуджено його невиконання того, що з нього очікували найбільше – гарантування. Закон передбачає, що

діюча влада не використовуватиме державні телебачення та радіо у своїх інтересах або для своєї вигоди, але ці очікування не були виправдані.

Соціологом Марією Вашахей провила дослідження в 1997 році, згідно з яким 66.6% журналістів висловили погодження або часткову згоду з розумінням, що Закон про Засоби масової інформації не вирішив проблему залежності електронних мас-медій від політичних партій, що перебували при владі, і що вони продовжували контролювати і впливати телебачення та радіо [47].

Дехто з аналітиків охарактеризував Закон про мас-медіа як процес інституціоналізації політичного встрявання з огляду на впровадження опікунських рад та створення Національної ради з радіо і телебачення (НРРТ) у сфері електронних ЗМІ. Це означало, що члени Національної ради з радіо і телебачення (НРРТ) могли бути висунуті парламентськими органами та їх фракціями.

Позитивним аспектом Закону було скасування частотного мораторію, що відкрило можливість для розвитку комерційного наземного телебачення в Угорщині. Закон також установив подвійну медіасистему, де окрім комерційних каналів важливу роль грали громадянські та соціальні медіа. Процес призначення президентів телебачення та радіо змінився: тепер процес призначення керівників установ не здійснюється на основі рекомендацій прем'єр-міністра та указу Президента. Замість цього, Громадська велика опікунська рада здійснює голосування та обирає керівників цих установ більшістю у дві третини голосів.

Тепер плату за телебачення скасовано, але введено нову плату за технічне обслуговування, розмір якої визначено в Законі про бюджет. Після введення Закону, розподіл прибутку в угорських ЗМІ змінився:

- 50% – Мадяр Телевізіо (Magyar Televízió);
- 28% – Мадяр Радіо (Magyar Rádió);
- 14% – Дунайське телебачення;

- 2% – Національна рада з телебачення і радіо та громадські фонди мас-медіа;
- 6% – використовується для підтримки інших мас-медій [48].

Президента та членів Національної ради з радіо і телебачення визначали державні органи, а у 1996 році Міхала Ревеса було призначено першим президентом Ради за рекомендацією прем'єр-міністра Дюли Хорна. Вперше у Законі про ЗМІ була впроваджена процедура подання заявок на президентство, і ця інновація стала причиною деяких труднощів у практичному застосуванні. Для цієї посади було розглянуто багато кандидатів, але жоден із них не відповідав вимогам професійності.

На той час, Шара Шандора став головою опікунської ради телеканалу "Дунай", а Іштван Гайду призначили головою радіо "Угорське радіо".

Восени 1996 року, у державних медіа-установ було здійснено перетворення на акціонерні товариства, що відбулося одночасно з передачею платіжних зобов'язань на суму приблизно дев'ять млрд угорських форинтів.

2.2. Законодавчі аспекти сучасного розвитку журналістики Угорщини

За 14 років, що минули після прийняття Закону в 1996 році, Угорщина була свідком різних урядів, включаючи соціалістичний уряд під керівництвом Дюли Хорна, перший кабінет Віктора Орбана, а також два цикли правління соціалістів, очолюваних Ференцом Дюрчані, Гордоном Байнаї та Петером Медеші. Закон стосовно мас-медіа був сконструйований таким чином, що відбулися всі спроби його змінити, але він залишився незмінним. Важливі положення, започатковані в ньому, не могли бути змінені простою більшістю голосів. Для цього потрібний був компроміс, особливо з опозицією. Положення про незалежність мас-медіа від політичних партій було однією з основних причин критики, оскільки правлячі партії використовували свою владу для впливу на незалежні медіа згідно зі своїми інтересами.

Закон, що стосується засобів масової інформації, мав потребу вдосконалення, але фактично суттєвих трансформацій не відбулося. В

результаті цього виникла ситуація, коли ліві ЗМІ володіли значущою перевагою у країні, що спричинило обґрунтовану критику та незгоду з боку консервативних сил. Недавно були зроблені великі спроби відновити контроль над ЗМІ. Це призвело до досягнення компромісу в листопаді 2009 року, коли Національна рада з радіо і телебачення (НРРТ) перейшла під вплив партії ФІДЕС. Навіть якщо радіочастота під назвою "Данубіус" офіційно перебувала під опікою соціалістів, на практиці її фінансова незалежність була піддана впливу ФІДЕС.

Внаслідок виконання правового акту в Угорщині виникла паралельна модель масової інформації. З одного боку, деякі засоби масової інформації демонстрували перевагу політичних цілей над професійними аспектами та об'єктивним відтворенням подій. З іншого ракурсу, ЗМІ, які освітлювали суспільні справи та політичні події, були пронизані конкретною ідеологічною позицією. Газети, радіо та телебачення були сфокусовані в руках партій. Засоби масової інформації перетворилися на майданчик для політичних виступів, і їх вагомість у змаганні за політичний вплив відчутно зростає.

Правовий акт, що регулював сферу ЗМІ, не призвів до більш вільного та незалежного інформаційного середовища, оскільки медіа стали ареною для політичних маніпуляцій. Незважаючи на зміну урядів, масові медіа, які повинні були бути гарантовано незалежними за Законом, стали використовуватися як частина політичних стратегій нового керівництва країни.

Публічні медіа послаблювали свою впливову позицію, в той час як приватні телеканали та радіостанції набирали все ширшу аудиторію. Ця тенденція різко змінила ринок масових комунікацій. Конкуренція за переглядачів та слухачів набула особливої жорсткості, причому підприємці, що мають зв'язки з політичними партіями та групами, відігравали значну роль у цьому процесі.

Протягом періоду з 1996 до 2010 року в сфері комунікації виникли нові методи і засоби, які швидко поширилися. Ці революційні зміни докорінно змінили медіаринок та звички аудиторії. Поступово, Інтернет здобув перевагу

над телебаченням і став основним джерелом інформації. Комп'ютер та його екран надали користувачеві можливість вибирати, чи він віддає перевагу читати "газету" на екрані, слухати радіо або переглядати телевізійний вихід. Згодом, роль смартфона також почав виконувати монітор комп'ютера.

Поміж традиційного масового спілкування з'явилося також горизонтальне спілкування. Нині споживачі дуже швидко отримують інформацію про події, і часто їх знання перевищують інформацію, яку надають мас-медіа.

Розвиток Інтернету призвів до значного збільшення обсягу медіаконтенту, що стало можливим завдяки його всесвітньому поширенню та збільшенню демократичності. Сучасна потреба споживачів у інформації на початку 21 століття визначається передусім якістю джерел, які їх цікавлять.

Навіть після успішних виборів 1994 року, коли уряд УСП – СВД набрав більшість у Державних зборах, затвердження Закону про ЗМІ затягнулося на понад півтора року. Цей закон був підтриманий не лише парламентською коаліцією, а й партіями, що перебуває в опозиції.

Попри великі відмінності в поглядах на Закон між різними політичними партіями під час його прийняття, вдалося досягти згоди між урядом та опозицією шляхом компромісу. Процес змін відбувався під час дискусій про набуття членства в ЄС, враховуючи вимоги європейських стандартів стосовно узгодження законодавства.

Більш того, у 2008 році між двома політичними силами була укладена угода стосовно національних комерційних радіостанцій, але Конституційний Суд скасував цей документ. Один із сприятливих наслідків в інформаційній сфері полягає в тому, що в результаті дії Закону про ЗМІ в Угорщині встановилася подвійна система мас-медіа.

Вибір медійної стратегії в установах, що керували ЗМІ, часто приймалися замість професійних міркувань політичними інтересами.

Уряди діяли по-різному у цьому питанні. Наприклад, у 1998 році влада висловила ідею про необхідність сприяння ЗМІ, і для цього один з багатіїв запустив газету з регулярною державною фінансовою підтримкою.

ЗМІ перетворились на платформу для політичних виступів, і роль мас-медіа значно зросла. В політичному оточенні Угорщини виникли особи, які виступали як представники мас-медіа та лідери політичних партій.

Початково популярні політичні дискусії стали перетворюватися на політичні монологи в подальшому, і навіть звичні дебати між кандидатами на посаду прем'єр-міністра у 2010 році не відбулися. Засоби масової інформації, які раніше освітлювали громадські події та політичні витоки, зараз також розглядають партійні справи та придбали ідеологічний акцент. Зазвичай, мас-медіа, такі як телебачення, газети та радіо належать підприємцям з владними зв'язками.

Мас-медіа з різноманітними орієнтаціями надають різні інформаційні відомості про одну й ту саму подію.

Глядачі та читачі, залежно від своїх політичних переконань, шукають підтвердження своїх думок і оцінок у новинах, які представляють їхню точку зору.

Правовий акт, що стосувався ЗМІ, не призвів до збільшення вільності та автономії журналістики, оскільки ця галузь також стала сферою для політичних маніпуляцій. Незалежно від ідеологічних уподобань урядів, ЗМІ сприймалися як складова політичної пляшки, і влада поводитися з ними відповідно.

Більшість осіб, які керували засобами масової інформації, часто здійснювали вибори, враховуючи політичні обставини, і, як зазвичай буває, дотримувалися позицій, що відповідали бажанням влади.

Зменшилася важливість ЗМІ, які контролювалися державними та громадськими структурами, оскільки національні комерційні телеканали стали пріоритетними для аудиторії. Телевізійні мережі з прибутковою спрямованістю стали більш успішними порівняно з громадським телебаченням, що викликало значні трансформації на ринку телевізійних послуг.

Зусилля за можливість створення програм посилилися. В цьому протистоянні велику роль відіграли підприємці та компанії, пов'язані з

політичними партіями. Рішення та контракти в більшості випадків були неясними, а телебачення переживало процвітання корупції.

У період з 1996 по 2010 роки стали швидко поширюватися нові засоби та методи комунікації, що внесли значні зміни в цій сфері. На додачу до типового одностороннього масового обміну інформацією, зародилася горизонтальна комунікація, де споживачі могли отримувати інформацію практично одночасно зі здійсненням подій та навіть стати учасниками цих подій у якості кореспондентів.

Таблоїдні папери замінили серійні газети, і кількість екземплярів серіалів значно зменшилася. На ринку з'явилися безкоштовні газети, які розповсюджувалися в сотнях тисяч екземплярів. Зниження кількості екземплярів газет пов'язане з фактом, що кожне друковане видання тепер має свою безоплатну онлайн-версію.

Епоха характеризувалася значним збільшенням медіаконтенту, що зробило його набагато більш демократичним завдяки всеосяжному поширенню Інтернету. Після останніх парламентських виборів, здійснених 29 травня 2010 року. Особа під іменем Віктор Орбан, що очолює консервативну коаліцію ФІДЕС, що є Християнсько-демократичною народною партією, став новим прем'єр-міністром, отримавши конституційну більшість. Ця зміна влади відкрила можливість для перегляду законодавчої бази, що регулює діяльність мас-медіа.

Угорський парламент ухвалив новий Основний Закон країни 18 квітня 2011 року, який набрав чинності з 1 січня 2012 року. В рамках цього паперу було враховано особливий розділ 61, в якому були описані ключові засади функціонування засобів масової інформації. У першому абзаці було зафіксовано, що в Угорській Республіці гарантується право кожної особи на самостійне висловлювання своїх поглядів та отримання інформації, що має громадський інтерес, а також на можливість поширення цих інформаційних даних.

Другим положенням було підкреслено, що Угорська Республіка встановлює та забезпечує право на свободу видання.

В рамках третього абзацу визначено, що для прийняття закону про розміщення інформації, що важлива для громадськості, та свободу видання, необхідно мати підтримку двох третин наявних парламентських депутатів.

Четверта частина містила встановлення, що для ухвалення закону, який контролює функціонування державного інформаційного агентства, радіомовлення та телебачення, а також для призначення їх керівників, а також для видачі ліцензій на приватне радіо та телебачення та забезпечення запобігання створенню інформаційних монополій, необхідно отримати підтримку двох третин парламентських депутатів, які присутні у Державних зборах [49].

Володіючи більшістю у складі парламенту, коаліційна урядова команда створила можливість для впровадження нових правових норм, що регулюють функціонування засобів масової інформації в Угорщині. 22 липня 2010 року був прийнятий документ, що визначає норми для функціонування ЗМІ і систем зв'язку [50]. Згідно із згаданим актом, Національне радіо та телебачення, а також Національний орган зв'язку були переформатовані в орган під назвою Національне відомство ЗМІ та комунікацій (НВЗМІК).

Ця установа функціонує як незалежний державний орган, який бере активну участь у управлінні комунікаційною сферою та реалізації державної стратегії в цьому напрямку. Він становиться вибраним представником парламенту, має власні юридичні повноваження та здійснює свою діяльність в самостійному порядку. Дана структура веде боротьбу проти домінування на ринку інформаційних монополій, підтримує незалежність мовників і забезпечує невід'ємне право вільного висловлення думок. Крім цього, він здійснює моніторинг незалежності мас-медіа відповідно до конституційних засад і представляє звіт про свою діяльність Державному парламенту.

Президент і чотири інші члени НВЗМІК відбираються за підтримки двох третин голосів у Національному парламенті на рекомендацію Голови Уряду та

працюють на посаді протягом дев'яти років. Згідно з законом, Угорський суспільний фонд радіо, "Угорський суспільний фонд телебачення" та "Суспільний фонд телебачення "Унгарія" можуть утворити Державний суспільний фонд, що виступає як "державний посередник для мовлення та інформаційних послуг та гарантує свою незалежність".

Як адміністративний орган, НВЗМІК створив Наглядову раду, що є провідним органом управління суспільного фонду та вибирається за підтримки двох третин парламентських депутатів. Склад ради розподіляється порівну: половина членів є представниками провладної партії, тоді як інша половина є внеском від представників опозиційних сил. Члени Наглядової ради мають строк повноважень тривалістю 9 років.

11 червня 2010 року був поданий до Державних зборів законопроект "медіаконституції", розроблений депутатами Андрашем Чер-Палковічем та Анталом Роганом, який присвоєно назву "Закон про свободу преси та захист медіаконтенту". 2 листопада 2010 року було прийнято дану норму парламентом, що виправила закон "Про засоби масової інформації", що був дійсним з 1986 року [51].

У своєму висвітленні, він встановив термін "медіаслужба" як процес наближення до та виявлення медійних сервісів, розглянув роль лінійних аудіо-медійних сервісів та дав пояснення до понять "медіаконтент" та "постачальник контенту". Це рішення охоплює всі типи медіаконтенту, включаючи Інтернет.

Ці норми забезпечували невід'ємне право кожного індивіда висловлювати свої погляди через масові комунікаційні засоби. Для офіційної внесення до реєстру медійної установи було визначено необхідність взяти участь у конкурсному відборі.

Крім цього, в законі було закріплено можливість громадян отримати відповідь на їх запити від різних медійних джерел, включаючи Інтернет-постачальників. Закон передбачив в окремому розділі обов'язки видавництва, що включають зобов'язання надавати достовірну, оперативну та точну інформацію

споживачам щодо національного і європейського суспільного життя, а також важливих подій для місцевого населення.

Ці дві згадані вище нормативні акти викликали значний обсяг обговорення в контексті Європейського Союзу, а всі відомі європейські періодичні видання висловили до них досить гостру критику, включаючи навіть використання відзначеного терміна "шовіністичний". Починаючи з моменту прийняття цих правових норм, всі визначені найважливіші міжнародні організації, такі як ОБСЄ, ООН і Рада Європи, висловили свою стурбованість. Нові нормативи, які набули ефективності з 1 січня 2011 року, призвели до повної регуляції засобів масової інформації в Угорщині з боку урядових органів, що в свою чергу може підірвати принципи демократії і авторитет ЄС [52].

Високоавторитетний експерт у сфері медійних досліджень Угорщини, Петер Байомі-Лазар, вказує, що сучасний уряд може директор впливати на вміст засобів масової інформації. Крім цього, також викликає його обурення недостатня точність деяких визначень Закону, що призводить до різних можливих розумінь [53].

Орган нагляду та адміністрування, що здійснює контроль над медіа, також отримав повноваження стягувати суттєві фінансові санкції (максимально \$900 000 для радіо та телебачення) з медійних організацій за "нерівномірне висвітлення подій".

З цієї причини не дивно, що цей акт став викликом для реакції угорських медійних видань. Вже в грудні 2010 року два угорські тижневі видання – ES і Magyar Naracs - здійснили публікацію своїх випусків з порожніми першими сторінками як вираз протесту проти нового Закону про ЗМІ. Пізніше цей дії підтримали два найвідоміших газети Угорщини - Nepszava і Nepszabadsag [54].

Тому не дивно, що газета Nepszabadsag, яка є провідним гравцем на ринку Угорщини за розповсюдженням, вмістила на передній сторінці фразу "Свобода преси у країні закінчилася" і розмістила цей текст на мовах усіх 27 країн Європейського Союзу. У своєму редакційному матеріалі газета роз'яснила, що новий закон був створений урядом країни з метою "контролювати, покарати і

обтяжити тих, хто має власну думку". Більш того, газета оголосила про свій намір звернутися до Конституційного Суду Угорщини. Угорські журналісти та редакції видань інших країн Європейського Союзу висловили свою підтримку цьому курсу [55].

Для європейських чиновників може бути важким завданням проаналізувати угорський документ. За інформацією від Bloomberg, європейцям буде потрібно вивчити угорську мову для цього. Це сталося через те, що уряд Угорщини не включив деякі абзаци нового Закону до офіційного перекладу для ЄС. Навіть, переклад не включав пункт, який передбачав штрафи для ЗМІ з боку угорських чиновників, починаючи з 1 липня, саме тоді, коли закінчується період, коли Угорщина очолює Європейський Союз.

Правительство Франції і Німеччини вже запросили Угорщину переглянути обговорюваний законопроект. У відповідь, Віктор Орбан назвав втручання Парижа і Берліна «необдуманим і недоречним». За його словами, оцінку закону може дати лише Єврокомісія, і він заявив, що зобов'язався підкоритися її вироку. Наразі, невідомі дипломатичні джерела в Угорщині повідомили Associated Press, що зауваження стосовно нового Закону про ЗМІ в Угорщині можуть бути спонукаючими іноземними компаніями, які незадоволені підвищенням податків у цій країні [56].

Реакція Орбана на обговорення європейськими дебатами нового Закону була дуже насиченою емоціями. Спочатку він вимагав від своїх опонентів не нав'язувати їм свої "західні" погляди. 7 січня Орбан висловив свою позицію щодо законодавства Угорщини через газету The Financial Times, наголошуючи, що це законодавство ґрунтується на принципах європейських цінностей. Він наголосив, що в минулому його порівнювали з Гітлером, а тепер деякі засоби масової інформації (The Economist і The Washington Post) намагаються встановити паралелі між ним і Путіним або білоруським президентом. Орбан вважає ці порівняння образливими для Угорщини, яку він характеризує як демократичну державу [57].

Підходи Угорщини до регулювання ЗМІ стали важливими для Європейського Союзу як навчальний досвід. Представництва Ради Європи та Європейської комісії визнали, що відсутність єдиної системи правил щодо ЗМІ в Європі означає, що кожна країна-член має суверенне право приймати свою власну законодавчу базу. Відразу після того, як Угорщина ухвалила цей закон, стало очевидним, як велику загрозу він може представляти для демократії в Європі.

Заохочена досвідом Угорщини, Нелі Крус, комісар ЄС з цифрової політики, ініціювала створення робочої групи для формулювання рекомендацій Європейській комісії з метою підтримки свободи преси та різноманітності інформації в Європі. Посаду голови групи отримав Вайра Віке-Фрейберга, який раніше обіймав пост Президента Латвії. Вона була заснована в жовтні 2011 року з метою перегляду законів про ЗМІ у країнах-членах та країнах-кандидатах, а також з'ясування загальних проблем та можливих способів їх вирішення. Доповідь Вайра Віке-Фрейберга, позначена як "Документ Європейської комісії зі свободи преси", була розроблена в січні 2013 року та містила 30 рекомендацій, не вказуючи конкретних країн-членів.

Він вказав, що хоча гарантування незалежності засобів масової інформації є основною обов'язковістю для національних урядів, для підтримки європейської демократії важливо встановити стандарти Європейського Союзу у цій сфері. Під час аналізу експерти досліджували ситуацію зі свободою преси в кількох країнах, вважаючи її загрозою для демократії, а також виокремлювали обмеження різноманітності ЗМІ, що призводить до проблем з політичним впливом, а також високе навантаження на рекламодавців, сталим зміненням підходів у бізнес-моделях та зростаючою роллю "нових медіа".

За їхніми висновками, основні труднощі, пов'язані зі свободою слова в ЗМІ, часто мають коріння у законодавстві, але існують інші чинники, такі як скомпрометована економіка або відсутність якісної журналістики та безвідповідальна журналістська практика. Пропозиції робочої групи

передбачають розробку незалежної системи в Європейському союзі для контролю за засобами масової інформації.

У своїй директиві Європейський союз міг би запровадити необхідність створення незалежних медіарад у кожній країні-члені, включаючи представників з різних політичних, культурних та соціальних груп населення. Призначення членів цієї медіаради повинно бути прозорим і з дотриманням відповідних механізмів балансу та контролю.

Головна мета створення такого органу полягає в уникненні будь-якого втручання з боку уряду в роботу ЗМІ та встановленні жорстких норм, що гарантують внутрішній плюралізм. Саме ця організація медіаради мала б завдання перевіряти дотримання цих норм. У звіті Фрейберга передбачалася збільшена роль не лише урядових органів та влади, але і ЗМІ та професійних журналістських організацій.

У новому проекті директиви ЄС відзначається важливість того, щоб мовні ЗМІ впровадили кодекс етики та правила поведінки. Тільки ті ЗМІ, що відповідають цим вимогам, матимуть можливість отримувати фінансову підтримку від держави [58].

Після Єврокомісії, після того як ознайомила з новим законом про ЗМІ в Угорщині, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) також висловила свою турботу. Дунья Міятович, яка є спеціальним представником ОБСЄ з питань свободи ЗМІ, відзначила певні аспекти цього закону як "досить складні".

Міятович роз'яснила, що встановлення норм не обов'язково призводить до обмеження свободи висловлювання, але розмежування між ними вельми тонке і може бути легко порушене, якщо закон має невизначені формулювання. Раніше вона зустрілася з представниками угорського уряду в Будапешті, щоб висловити свої сумніви. За словами представника уряду Угорщини з питань громадськості, Золтана Ковача, сторонам не вдалося узгодити погляди, однак вони прийняли рішення продовжити дискусію.

Вперше після зміни політичного курсу після парламентських виборів 2010 року, партія Фідес – ВГС утворила коаліцію, яка отримала більшість у дві третини Державних зборів. Це дало їм значні можливості та повноваження, включаючи зміну інституційної системи, структури управління та Конституції.

Більшість законопроектів були представлені в Державних зборах окремими депутатами, які належали до коаліції, і це дозволило уникнути процедури консультації з опозицією. Це призвело до значного зменшення інтервалу між внесенням та прийняттям законів. Всього за декілька місяців після парламентських виборів, завдяки цьому підходу, було радикально перетворено систему ЗМІ, управління та державну службу.

Перед прийняттям законів, пов'язаних з масовими засобами інформації та Основним Законом, не відбулися жодні попередні професійні, соціальні або змістовні політичні консультації. Ці два документи мають спільну особливість – обидва були різко розкритиковані як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівні, такими авторитетними міжнародними організаціями, як ООН, Рада Європи, ОБСЄ і Європейський Союз.

Основний Закон та Закон про ЗМІ були оперативно затверджені та подекуди піддавались пізнішим модифікаціям. Конституція пройшла п'ять редакцій, а Закон про ЗМІ зазнав чотирьох поправок. Зміни були внесені урядом і Державними зборами після вирішення питань Конституційним Судом або відповідно до зауважень з боку Європейського Союзу.

Сумніви у відданості уряду демократії викликаються критикою, що висловлюється стосовно Закону про ЗМІ та Конституції. Більшість негодуючих оцінок була відкинута владою, яка вважала критиків винними у поширенні проблем та навіть державної зради. Уряд стверджував, що веде неперервну боротьбу за свободу, революцію і незалежний розвиток в обличчі внутрішніх та міжнародних опонентів. Угорські незалежні медіа-структури довгий час очолювали особи, які віддані політично, часто мали депутатські повноваження в Державних зборах протягом до дванадцяти років. Замість критерію професійної компетентності, була важлива лояльність до політичної партії.

Такий підбір кандидатів переважав на виборах Президента та в органах ЗМІ. Одобрення Державних зборів отримували лише особи, яких висувала партія Фідес – ГСП, навіть не враховуючи інших союзників партії. Саме такий підхід був предметом найбільш гострої критики як в межах Угорщини, так і за її межами.

При наданні державних посад переважним фактором була оцінка ідеологічної вірності службовців партійним принципам. Спостерігалася найбільш інтенсивна форма нагляду за роботою державних ЗМІ, яка не мала аналогів з часів політичних змін. Цей підхід нагадує методи, вживані в епоху режиму Кадара, і призводить до появи табу та поширеної практики самоцензури в повсякденній діяльності.

Теперішня обстановка підносить питання про актуальність визначення регуляцій ЗМІ у демократичному суспільстві, і це вимагає реакції на національному та міжнародному рівнях. ЄС мусить установити чіткі принципи, які можуть служити основою для регулювання цієї галузі.

Угорщина може розглянути дві можливості для законодавчого регулювання ЗМІ: перше - за умови більшості в дві третини голосів Державних зборів, або друге - яке пропонує Рада Європи, і передбачає зміну регламенту для прийняття ключових законів у суспільстві з обов'язковим позитивним голосуванням депутатів опозиції. Така обстановка має відношення як до Основного Закону, так і до Закону про ЗМІ.

Отже, Віктор Орбан, глава уряду Угорщини, докладає великих зусиль для нагляду за масовими засобами інформації, оскільки вони продовжують впливати на політичну діяльність країни та висловлювати свою позицію стосовно урядового режиму. Політичні формації, які взяли верх в Угорщині, завжди прагнули використовувати вплив засобів масової інформації, зокрема періодики, у своїх інтересах. Ці видання впливають на погляди і свідомість значної частини населення та інтелігенції в країні.

РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕЛЕКТРОННИХ ЗМІ В УГОРЩИНІ

3.1. Вплив розвитку технологій на роботу мас-медіа

Більше ніж 320 років тому відбувся початок подорожі у минуле створення та еволюцію засобів масової комунікації, що розпочались із появи першої друкованої газети. З того часу масмедіа постійно розвивалися і зростали у розмірах, зокрема завдяки появі Інтернету, що спричинило сотні мільйонів користувачів. Ця жвава динаміка продовжується і досі. Особливо цікаве - аналізування прогресу електронних засобів масової комунікації в певній країні та їх сучасна ситуація.

Виникнення аудіовізуальних засобів масової інформації - радіо та телебачення, стало революційними змінами в системі ЗМІ, як засобів поширення та сприйняття інформації. Ці аудіовізуальні ЗМІ додали звук та зображення до передачі інформації. На відміну від паперових засобів масової інформації, що здебільшого з'явилися з метою розповсюдження інформації, аудіовізуальні засоби масової комунікації з самого початку були сформовані як засоби для спілкування.

Таким чином, після тривалого 320-річного присутності друкованих засобів масової інформації на ринку інформації, наступила ера аудіовізуальних засобів масової комунікації. Протягом наступних 65 років склалася впізнавана та стійка форма розповсюдження інформації, яка включала паперові засоби масової інформації, такі як газети і журнали, а також аудіовізуальні ресурси – телебачення та радіо. Ці обидва типи масових комунікацій діяли у суспільному просторі незалежно один від одного, взаємно доповнюючи один одного. Навіть при з'яві нових форматів видань та телерадіопрограм, така організація здавалася міцною, і нічого не натякало на майбутні глобальні зміни у цій системі.

Епоха прогресуючої глобалізації та неперервної рухливості подій, людство мало не помітило виникнення нового виду мас-медіа в середині 80-х років ХХ століття. Це не був просто новий тип видань або радіотелепрограм, а

самостійний вид масових засобів інформації. В США вони набули популярності в 1985 році, а в Угорщині вже у грудні 1992 року, коли мережеві ЗМІ стали повсякденним явищем. При виникненні цього нового виду ЗМІ вже з'явилися три його форми:

1. системи пошуку інформації;
2. онлайн-версії друкованих видань;
3. самостійні інтернет-газети і журнали.

Протягом декількох років мережева система ЗМІ стабілізувалася відповідно до типологічних характеристик. Здавалося, що функціональні зміни не передбачаються. Однак, відбулися революційні зміни у сфері високих технологій, коли приблизно в 2000-2001 роках радіо і телебачення почали з'являтися в мережі. Ця мультимедійна революція створила нове медіасередовище для ЗМІ завдяки цифровим технологіям. Вперше всі мас-медіа знаходились в Інтернеті - у вигляді онлайн-версій та чисто мережевих форм. Хоча інтернет-журналістика представляє лише форму подання інформації, ці зміни суттєво впливають на способи передачі, втілення та сприйняття інформації в мережі з психологічного, лінгвістичного та соціального погляду. Незважаючи на це, виглядало так, наче після 15 років своєї наявності мережеві засоби масової інформації встановили більш стійкий стан.

Протягом періоду з 2001 по 2005 роки, глобальна система WWW зазнала суттєвих змін. У той самий період, у 2000-2001 роках, розпочалися спроби знаходження нових напрямів для розвитку Інтернету, включаючи нові бізнес-концепції. У той самий період були започатковані нові сервіси, важливість яких на той момент була важко передбачити.

У 1996 році двоє студентів аспірантури Сергій Брін і Ларрі Пейдж Стенфордського університету, спільно створили підприємство, яке отримало назву Google. Основною метою цієї фірми було розробити ефективний метод пошуку інформації, який аналізує "зворотні посилання", що вказують на конкретний веб-сайт. Обрання назви "Google" (або "googol" англійською)

вказувало на бажання компанії створити величезну базу даних для безмежного пошуку інформації.

Після тривалих зусиль удосконалення технології, була створена величезна пошукова база. Паралельно проводився постійний пошук інвестицій та відкриття власного сервера. У 1999 році Google обробляв 500 тисяч запитів на день, здобувши світову популярність і увійшовши до десятки кращих кібернетичних технологій за рік за думкою журналу Time. Кульмінацією стало те, що до 2001 року Google вже обробляв більше 100 мільйонів запитів на день і надавав безкоштовні послуги пошуку для шкіл, університетів та інших освітніх установ у всьому світі [59].

У серпні 1999 року в Сан-Франциско з'явився портал Blogger - перший простий і безкоштовний сайт загального доступу, на якому кожен користувач міг розміщувати свою інформацію. Люди почали формувати свої щоденники, в яких писали про особисті або родинні події, власні думки, роздуми про поточні події, а також додавали зображення.

На початку цей портал не залучав великої уваги, але в доленосний день 11 вересня 2001 року, коли відбулися терористичні напади на дві найвищі будівлі у світі - два хмарочоси з 110 поверхами в бізнес-центрі Мангеттену, все пішло зовсім інакше. Багато людей з Нью-Йорка, які використовували платформу Blogger, вперше стали джерелом новин для офіційних засобів масової інформації.

Таким чином, нью-йоркські жителі стали активними дописувачами на сайті Blogger, які надавали інформацію, яка стала цінним джерелом для ЗМІ під час трагічних подій 11 вересня 2001 року.

Творці онлайн-щоденників із Нью-Йорка активно вели звіт з місця подій, що сталися 11 вересня 2001 року. Вони ретельно передавали події, які вони спостерігали, розміщували зображення, повідомлення очевидців та інформацію, що розходила.

Надходження даних, які були зібрані на місці подій з різних кутів зору, упродовж того часу, коли тривали ці жахливі події, виявилися більш вагомими,

ніж зусилля будь-якої глобальної телекомпанії. Цей надзвичайний обсяг інформації послужив основою для створення нових, більш всебічних сервісів [60].

У 2001 році Том Андерсон та Кріс Де-Вульф, які працювали в різних компаніях в Інтернеті і набули досвіду в різних послугах, об'єднали свої знання та зусилля для розробки нового універсального проєкту. Ця ідея згодом переросла у спільний бізнес під назвою "MySpace", і влітку 2003 року був запуск веб-сайт "MySpace.com".

Основною концепцією цього проєкту було об'єднання різноманітних послуг на одному ресурсі, забезпечуючи користувачам можливість одночасно використовувати багато різних сервісів. Творці MySpace ставили перед собою завдання створити зручний спосіб спілкування для молодіжної аудиторії, що включав у себе чати, обмін фотографіями, музичними та відеозаписами, можливість публікації статей та записів, створення різних клубів за інтересами, включаючи як професійні, так і соціокультурні групи.

Ця ідея була втілена в самій назві: "MySpace" - це "Мій простір". Не лише в рекламних матеріалах компаній, що надають інтернет, але й у популярних журналах та наукових дослідженнях можна знайти пояснення "Web 2.0" як поняття, часто з посиланням на О'Рейлі.

Однак, сам О'Рейлі визначив поняття цілком зрозуміло, надаючи його основні вимоги. Основний зміст цих принципів полягає у двох основних аспектах [подробіці буде надано нижче]:

1. При збільшенні та спрощенні зв'язків між користувачами масово відбувається участь у пошуку та створенні інформації.
2. Користувачам надаються різноманітні послуги різного рівня якості без оплати.

Поступово розпочався процес, коли користувачі мали можливість самостійно отримувати оплату за надану ними інформацію. Вперше для власників сайтів стало можливим не залежати від інвесторів, спонсорів або рекламодавців, а залежати від якості своєї роботи.

Ця модель перевернула звичайну капіталістичну практику. Тепер можна було надавати масу послуг користувачам без необхідності збирати плату або розміщувати рекламу. Таким чином, творці займалися творчістю, а кошти автоматично надходили завдяки великій кількості відвідувачів, що привертав потік рекламодавців, готових заплатити значні кошти за розміщення реклами [61]. Від 2005 до 2010 року ми бачимо наступне:

1. Google (Гугл) вважається першою у світі по популярності серед користувачів і обсягу (має понад дві третини глобального ринку) пошуковою системою, яка аналізує понад 40 мільярдів запитів кожного місяця. Ця компанія виступає піонером у світі онлайн-пошуку та включає в індекс більше 8 мільярдів веб-сторінок. Також Google розробив і випустив кілька важливих продуктів, які стали доступні для вільного використання: безмежний поштовий сервіс Gmail, який вважається найзручнішим; Google Talk - це стійка програма для миттєвого спілкування між користувачами у режимі реального часу; Google Maps включаючи карти всесвітніх доріг та інші послуги. Тепер Google перетворився не лише на сервіс, але на найбільшу в світі платформу, в якій працюють десятки сервісів та новітні технології для пошуку інформації [62];

2. У березні 2006 року, навіть при отриманні критики, Вікіпедія досягла межі 1 мільйона статей, а до настання 2010 року кількість статей вже перевищила 15 мільйонів! Зараз сайт нараховує 325 мільйонів користувачів і вважається п'ятим за відвідуваністю у світі [63];

3. Практично відразу після запуску в 2003 році, MySpace («мій простір») став одним з найвідвідуваніших сайтів в Америці та зайняв шосте місце за популярністю у світі, одразу після Google (у англomовному регіоні). Це досягнення було можливим завдяки успішному поєднанню комплексу послуг, які надавалися на сайті. Протягом перших двох років після початку роботи, кількість користувачів зросла більше ніж у 30 разів, а зростання обсягу трафіку в 2005 році досягло вражаючих 4300%! До 2010 року MySpace налічував понад

200 мільйонів зареєстрованих користувачів і мав вражаючий обсяг інформації – більше 65 мільярдів сторінок щоденно [64];

4. Блогосфера продовжувала успішно розвиватися, постійно вдосконалюючись технологічно та привертаючи увагу мільйонів людей. Відповідно до статистики на вересень 2009 року, кількість блогів в усьому світі становила близько 140 мільйонів. Ця цифра враховувала не лише індивідуальні блоги, які становили основну частку, але також блоги різних груп і спільнот. До цього часу, хоча використовуються лише чверть з цих блогів, ця статистика залишається вражаючою і продовжує зростати. Починаючи з епохи Web-1.0, ці сервіси перетворились в інноваційну технологію Web-2.0, завдяки численним покращенням, які привернули маси користувачів, але після 2005 року, коли були сформульовані принципи Web-2.0 та здобуті досвід з вищезазначених послуг, з'явилися нові веб-сайти, що значно укріпили основу цієї розвинутої системи, відзначаючи її життєздатність через своє запускання.

Для пояснення цього факту, розглянемо два конкретних випадки. YouTube – це надзвичайно динамічний веб-сайт, що виступає як місце для зберігання різних відеороликів з усього світу, які доступні для завантаження будь-ким бажаючим. Зараз на платформі знаходиться багато мільйонів відеозаписів, і кожного дня додаються нові десятки тисяч відео. У 2006 році Google придбав YouTube за 181,65 мільярда доларів. На сьогоднішній день YouTube займає третє місце в глобальному рейтингу за кількістю відвідувачів, що призводить до 1 мільярда переглядів в день [65].

Сучасний блогосферний простір заповнений "постійними газетами" та "регулярними журналами", що залежно від власника редакції й видавця викликають значний громадський інтерес і користуються популярністю серед аудиторії. Очевидно, що творчий потік журналістів, художників, фотокореспондентів, верстальників, редакторів різних спрямувань та режисерів не може бути замінений однією особою. Але це не є необхідністю - вистачає мати відмінний смак і виконати важливу роботу щодо відбору тем, проблематики та новинної інформації.

Отже, обдарований видавець-редактор в онлайн-медіа, що поширює вторинну інформацію, може вступити в змагання з провідними професійними періодичними виданнями, використовуючи досягнення світового журналізму.

З протіканням століть, обсяг інформації безперервно зростає, підкоряючись одному і тому ж принципу - експоненційному збільшенню. Це відображало подібні темпи росту, які відбувалися в численних сферах науки, культури, суспільства і, головне, в зростанні населення планети. Проте вперше в історії відбулися зміни в динаміці демографічного зростання, які мали вагомий вплив на структуру населення та структуру інформації в медіа.

Це важливе явище, оскільки обсяг, характер і сутність інформації для ЗМІ відчутно перетворилися. Передусім, інформація тепер стала доступною для широкої аудиторії, і отримувач має ті ж самі права щодо доступності та швидкості отримання інформації, що й найбільші медіамагнати.

Вчені в галузі журналістики давним-давно говорили про концепцію "нової людини", стверджуючи, що *homo sapiens* поступово змінюється на *homo information* (*homo informatikus*). Проте, це не зовсім вірно. За стародавніх часів людина вже проявляла ознаки *homo information* - завжди відчувала привласнену потребу у інформації та бажання отримувати її в зростаючих обсягах і зі зростаючою швидкістю (наприклад, наприкінці XIX століття газета "Нью-Йорк Таймс" виходила навіть двічі на день!). При цьому, завжди існувало враження, що інформації вже достатньо, але незважаючи на це, люди постійно висловлювали невдоволеність і бажали отримати ще більше.

Отже, важливішим є не тільки і не стільки збільшення обсягу інформаційних потоків. Навіть коли експоненціальне зростання припинилося, обсяг інформації не зменшився, а навпаки, різко збільшився. Це призвело до непередбачуваності розвитку, ускладнило ефективне відмінності та систематизацію світу, розплутало таксономію та структуру даних.

Ясно, що високі технології означають не тільки вдосконалення технічних засобів та прискорення процесів отримання і пошуку інформації; вони мають прямий вплив на людину, призводячи до її змін. Нові технології надають значні

можливості, але завжди приносять і певні втрати, звужуючи творчий потенціал людини.

Наприклад, видання у паперовому вигляді обмежили спосіб, яким людина сприймає світ, надаючи інформацію, яку опрацювали автор, редактор та видавець. Медіа з аудіовізуальним змістом передали звукові та візуальні відображення, впливаючи на сприйняття людиною готових образів оточуючого світу. Мережеві медіа зробили крок далі: вони надають готові структури для чого завгодно, що може бути корисним людині. Тут вас чекають текстові матеріали, супроводжені зображеннями, які професійно створені для різних життєвих ситуацій: енциклопедії, словники, журнали, газети, студентські та наукові роботи, книги, реферати, дисертації та інше.

Очевидно, що деякі особи отримують прибуток за рахунок труда інших, і іноді виникають ситуації, коли одні особи незаконно заволодівають майном інших. Це стало незаперечною істиною, оскільки людина має свої недоліки: у ній спостерігаються як божественні риси, так і потенціал до негативних вчинків. Це необхідно враховувати, оскільки це частина природи людини. І з цим нічого не можна зробити, так як така є природа людини. Проте, ми можемо з впевненістю констатувати, що високі технології сформували нового типу людину, яку потрібно докладніше досліджувати.

Світ перейшов у нову епоху, де інформація та послуги настільки перенасичені, що, ставши частинкою споживацького суспільства, людина втрачає здатність до творчості, створення власного, домагання, пошуку та подолання перешкод. Все їй надається вже готовим, а досвід і результати мільйонів людей стають доступними кожному.

Журналісти грають значну, а можливо й вирішальну роль у будівництві споживацького суспільства. У таких умовах мас-медіа повинні розробити нову стратегію для свого існування в швидко змінюючомуся світовому співтоваристві під впливом високих технологій та різних видів ЗМІ [66].

Давайте перейдемо до аналізу поточного стану електронних ЗМІ в Угорщині, спочатку акцентуючи увагу на радіомовленні. У попередніх частинах

нашого дослідження ми вже докладно аналізували цей угорський медійний ресурс, його еволюцію та історію. В даному розділі наша увага спрямована виключно на оцінку поточного стану радіомовлення в цій країні.

Угорська радіостанція, яку також можна віднайти під назвою радіо Будапешт на міжнародному рівні, в основному забезпечується фінансуванням через державну підтримку масових медіа, служб та Фонду управління активами. Ця урядова структура була заснована у 2011 році та має управлінський контроль над Угорським телебаченням, Duna Televízió та Угорським телеграфним агентством, які знаходяться у власності громадських мовників.

Починаючи з липня 2015 року, Угорське радіо та троє інших публічних мовників, які раніше були частиною MTVA, були об'єднані в єдину організацію, відому як Duna Médiaszolgáltató. Дана компанія є наслідником Угорського радіо та активно взаємодіє в роботі Європейської мовної асоціації [67].

MR обладнане внутрішніми мережами, має свою центральну базу в Будапешті та декілька регіональних відділень розсіяних по всій Угорській Республіці, відповідаючи за мовлення на всіх її територіях. Наприклад, компанія також утримує дев'ять регіональних студій та реалізує три національних угорськомовних радіоканали (Kosút, Petőfi i Bártok), які охоплюють всі аспекти громадського радіомовлення. MR4, також відомий як Четвертий канал, спрямований на задоволення інтересів національних меншин країни.

Радіостанція Kosút Rádió, яка отримала свою назву на честь видатного діяча Лайоша Кошута, одного з лідерів революції 1848 року, виступає офіційною радіостанцією Угорщини та є важливим каналом в системі Угорського радіо. Дана радіостанція виникла у 1925 році та має щоденну аудиторію понад 3 мільйони слухачів. Основною її спеціалізацією є трансляція новин, інтерв'ю, дискусій, доповідей та інших програм [68].

Petőfi Rádió, яка отримала свою назву на честь Шандора Петефі, також відомого як активіст революції 1848 року, є радіостанцією, спрямованою на молоде покоління та спеціалізується на відтворенні сучасної музики [69]. Ця радіостанція пропонує програму вищої культури, з основним акцентом на

виконанні оркестрової та оперної музики. Навіть якщо слухачька аудиторія цієї станції складається всього з декількох тисяч осіб, існували пропозиції про припинення *Bartok Rádió*, однак такі ініціативи ніколи не знаходили підтримки [70].

Nemzetiségi Adások - цей радіоканал відтворює програми, які представлені на мовах національних меншин Угорщини.

Parlamenti Adások - ця станція передає інформацію про діяльність органів законодавчої влади Угорщини, дозволяючи депутатам та парламентським спостерігачам висловлювати свої погляди.

Dánkó Rádió, названа на честь Іштвана Данко, угорського музиканта і композитора циганського походження, є станцією, що ретранслює місцевий контент на всій території Угорщини. Вона пропонує народну музику, оперети та розважальні шоу. Радіо доступне цілодобово як через Інтернет, так і через FM.

Без сумніву, в Угорщині існує значна кількість приватних радіостанцій, які ведуть ефір у FM-діапазоні як у столиці, так і в регіонах.

Стосовно Угорського телебачення, перші експерименти з телевізійним контентом в Угорщині відбулися у 1936 році в готелі "Геллерт" у місті Будапешт. Пізніше, у 1954 році, розпочалися експериментальні випробування передачі телевізійних програм, під час яких на екранах телевізорів показувалися короткі відеозаписи та фотографії в послідовності. Але з 23 лютого 1957 року експериментальні випробування перейшли до постійного режиму, а 1 травня 1957 року, під час відзначення Дня весни і праці в Угорщині, розпочалися офіційні регулярні передачі телевізійних програм.

Уже 2 липня 1957 року вийшов в ефір перший епізод інформаційної програми - телевізійних новин "*Híradó*". Угорське телебачення та Угорське радіо з'єдналися 18 серпня того ж року, створивши нову організацію під назвою «Угорське радіотелебачення». На основі цієї організації була утворена Міжнародна організація радіомовлення і телебачення, яка також відома під назвою "Інтербачення". Спочатку до неї входили ЧССР, Угорщина, Польща і НДР.

У 1959 році популярність телеперегляду зросла до 50 тисяч глядачів. У 1960 році був запущений телеархів Угорського радіотелебачення. До 1964 року кількість тих, хто дивився телебачення, зросла до 2,7 мільйонів осіб. Це в середньому становило від 3 до 5 глядачів на кожен телевізор. За даними 1965 року, 46% осель Угорщини, що мешкали у зоні телемовлення, віддавали перевагу не телевізійним передачам, а читанню книг, а 10% вибирали радіослухання. У 1966 році було представлено 23 театральні вистави в столиці Будапешті та ще 20 в інших містах. Також у цей період було показано 25 телефільмів і 5 мюзиклів. В 1969 році кількість глядачів зросла до 4 мільйонів, і саме в тому році стартувало кольорове телевізійне мовлення з показом фільму Бела Бартока "Чудесний мандарин".

У 1971 році було завершено впровадження кольорового телевізійного мовлення. Також протягом цього року почалися експериментальні випробування трансляцій на Другому каналі Угорського телебачення. Протягом цієї десятилітньої періоду відбулося найбільше виробництво в історії угорського телебачення, коли загальна кількість телевізійних програм становила тисячі годин. 12 травня 1974 року відбулося об'єднання Угорського радіо та Угорського телебачення в новий орган під назвою Державний комітет з телебачення і радіомовлення (Állami Rádió és Televízió Bizottság).

Приблизно 83 години на тиждень щороку проводилася телемова тривалістю 4300 годин. У 1981 році було запроваджено сервіс телетексту під назвою "Kérszás" («Газета з картинками»), який був доступний на всіх телевізорах. Тоді були запущені нові телепрограми "Ablak" («Вікно») та "Panoráma" (програма міжнародних новин). В 1984 році була встановлена телепередавальна станція в місті Печ, і також в цей період почало функціонувати кабельне телебачення в Секешфегерварі. Телевізійна програма RTV стала дуже популярною серед глядачів і мала аудиторію 1,4 мільйона переглядачів щотижня.

В 1985 році відбулася основна подія для Угорського телебачення, що призвела до появи угорських теленовел, після запуску теленовели "Рабиня

Ізаура". Починаючи з 7 травня 1987 року, розпочалася трансляція телесеріалу "Сусіди" (Szomszédok), що виходив кожні два тижні в четверги. Починаючи з кінця 1980-х років, проводились дослідження з впровадження цифрового телемовлення. З 1988 року почали вживати заходи підтримки пенсіонерів, ініційовані політикою, в рамках яких особи, які перевищували вік 70 років, були звільнені від обов'язкового сплати ліцензійного збору. У той же період почали транслювати програми і на інших мовах, зокрема, в містах Печ і Сегед. Другий телевізійний канал Угорщини отримав розширені можливості та права.

В 1989 році режим трансляції телепрограм змінився: відбувалося телемовлення протягом п'яти днів на тиждень, хоча і була виняткова ситуація з висвітленням подій, пов'язаних із космонавтом Берталаном Фаркашем. У той же період був стартований тележурнал під назвою "Nap-kelte" («Схід сонця»), що виріс у ключову телепрограму нової телекомпанії "Nap-TV".

Після занепаду СРСР та розпаду соціалістичної системи, угорське телебачення почало переживати зміни: багато програм було припинено, а провідні журналісти втратили свої посади. Керівництво часто змінювалося, що також призводило до змін у телепрограмах. Починаючи з 1 січня 1993 року, Угорське телебачення стало членом Європейської мовної спілки. У 1992 році було створено Duna TV - приватний телеканал, який взаємодіяв з Угорським телебаченням. Також у той же період було запущено платне кабельне телебачення в столиці Угорщини. 21 грудня 1995 року була утворена Національна організація з радіо та телебачення (Országos Rádió és Televízió Testület) [71].

У 1997 році телеканал TV2 був запущений на тій же частоті, де раніше ведучим був M2. Угорське телебачення висловило своє незгоду щодо цього рішення, оскільки мало страх щодо можливої втрати своєї аудиторії. Крім цього, існував ризик негативного впливу на телеканал RTL Klub. Як результат, частоту залишили для TV2, виділивши йому нову частоту, тоді як M2 став доступним тільки через кабель та супутник. Телевізійне мовлення УТВ-2 розпочалось в тих

регіонах, де раніше практично не було його сигналу, це створило особливі обставини для компанії.

Телевізійний випуск новин вечірнього часу "Az Este" став основною інформаційною програмою. Також у цей період були створені нові телепрограми, зокрема щотижнева аналітична програма "Ablak" та науково-інформаційне шоу "Delta". В кінці 1990-х років телевізійна компанія повністю опинилася під владою уряду, що викликало багато критики та обвинувачень в сприянні проурядовій позиції.

Обмежені фінансові ресурси призвели до скорочення та спрощення графіку телевізійних передач. Після переходу телекомпанії УТВ під контроль уряду, її структура була змінена на закрите акціонерне товариство. У 2000 році телеканал MTV1 змінив свою назву на M1, а MTV2 став відомий як M2, але в 2002 році телекомпанія втратила ліцензію на мовлення, що призвело її до небезпеки закриття. Лише уряд Угорщини надавав фінансування, що призвело до зниження якості телевізійних передач.

Події протесту, що відбулися у Будапешті у 2006 році, призвели до тимчасового припинення мовлення. Під час цих подій бунтівники вторглися в телецентр та тимчасово захопили його. Також намагалися припинити діяльність телеканалів M1 і M2. Починаючи з 1 серпня 2008 року, MTV розпочало трансляцію версії формат 1080i як телеканал M2, а з 23 грудня того ж року - версії телеканалу M1. До 2010 року була завершена реалізація телецентру.

Протягом 2012 року УТВ інтенсивно розробляло нові телевізійні ініціативи, включаючи випуск телеканалу M3D, який став піонером серед 3D-телеканалів.

У перший день липня 2015 року сталася об'єднання організацій в єдину структуру, яка була названа Duna Média (повна назва - Duna Médiaszolgáltató, що перекладається як "Дунайський медіасервіс"). Ця оновлена організація об'єднала під своїм керівництвом Угорське телеграфне агентство, MTV, Duna Televízió та MR.

Телекомпанія отримує фінансування через державні субсидії та доходи від реклами. На позначку 2016 року бюджет телекомпанії становив 19,5 мільярда угорських форинтів, що орієнтовно дорівнює 72 мільйонам євро. Управління організацією здійснюється через раду директорів та Генерального директора. Починаючи з 2011 року, Угорське телебачення плідно взаємодіє з Угорським радіо і активно приймає участь в діяльності Європейської мовної спілки. Варто відмітити, що 1 липня 2015 року відбулося створення єдиної організації під назвою Duna Média (повна назва - Duna Médiaszolgálató, що перекладається як "Дунайська медіаслужба"), яка об'єднала під своєю опікою Угорське телеграфне агентство, MTV, Duna Televízió та MR [72].

Наразі в Угорщині активно діє 13 телеканалів, які можна приймати через супутникове телебачення без плати за передачу (FTA). Також наявна добре розвинена мережа кабельного телебачення. Ця група телеканалів включає в собі широкий спектр тематичних напрямків, таких як загальні розважальні (19 каналів), новини та політика (4 канали), спорт (13 каналів), документальні програми (30 каналів), музика (15 каналів), телепередачі для дітей (10 каналів), кіно (25 каналів), високоякісне телебачення у форматі HD (50 каналів), регіональні трансляції (9 каналів) та навіть один канал для дорослих (1 канал).

Ми вже розглядали в попередніх частинах, як вплив Інтернету відобразився на сфері електронних ЗМІ в Угорщині. Характерною рисою є перевага впливових телеканалів. Незважаючи на наявність станцій з опозиційною спрямованістю, їх обмежена кількість та здатність до ефективної конкуренції з могутньою системою державних електронних засобів масової інформації.

Ми вже обговорювали в попередніх частинах, як Інтернет відіграв роль у трансформації електронних засобів масової інформації в Угорщині. Важливо зазначити, що зародження цієї світової мережі відбулося в США в 1985 році, і лише в 1992 році вона поширилася на територію Угорщини. До середини 1980-х років мережу Інтернет інтенсивно використовували наукові та дослідницькі

організації, а також університети на заході від Угорщини. Особливо це стосувалося листування та забезпечення комунікації.

Уже на той час, протокол TCP/IP, який і зараз є стандартним, використовувався в певних мережах, де для забезпечення з'єднання використовувалися телефонні лінії та коаксіальні кабелі. Спочатку Інтернет був розроблений як мережа, що об'єднувала інші мережі, і в перший час університети здійснювали з'єднання комп'ютерів всередині своїх приміщень та офісів, використовуючи сервери та центральні вузли. Пізніше відбулося об'єднання цих мереж за допомогою спеціальних пристроїв для керування маршрутами та використанням високошвидкісних каналів зв'язку. У 1986 році компанії MATÁV, Pleset Kft. та Posta взяли за створення національної мережі з обміну пакетами даних X.25 в Угорщині. Ця ініціатива проводилася у взаємодії з Програмою розвитку інформаційної інфраструктури (PIF), що пізніше перетворилася на NPIF. Під час цієї тривалої фази програма отримувала кошти від Угорської академії наук та Національного комітету технічного розвитку.

Враховуючи обмеження, встановлені COSCOM, MTA SZTAKI спільно з PIF розробили великомасштабну мережеву систему програмного забезпечення, яка була призначена для внутрішнього використання користувачами. Вже у 1990 році була налагоджена мережа, яка забезпечувала широкий спектр мережевих послуг для науково-дослідних установ, університетів та бібліотек, включаючи тисячі кінцевих точок X.25.

Поширенню Інтернету в Угорщині сприяла перебудова режиму у 1989 році. Ця зміна призвела до того, що мережеві пристрої були виключені із COSCOM, а цей перелік був закритий до 1991 року. Протягом цього часу для обміну листами широко використовувалася програма під назвою ELLA.

У 1990 році сталося важливе міжнародне подія - було встановлено повноцінне підключення до Інтернету через Відень, коли EARN-BITNET та EUnet об'єдналися. Паралельно з цим, в Угорщині була створена головна мережа під назвою HBONE, яка вже використовує технологію IP. Ця мережа об'єднує місцеві мережі користувачів у столиці та ключових регіонах країни.

У 1991 році була заснована організація HUNGARNET, і з цього часу почали розвиватися взаємини з міжнародними науковими мережами.

У 1992 році в Угорщині з'явилася технологія www, але до того моменту мережа переважно використовувалася для передачі та обміну файлами. Проте в наступний період головною метою стає "провітрювання" - виявлення та завантаження інформації за допомогою гіперпосилань. У 1993 році було введено в експлуатацію перший сервер угорської World Wide Web (WWW) з позначенням www.fsz.bme.hu. HUNGARNET-NIIF став одним зі засновників Європейської мережі дослідників (DANTE), що забезпечує передові мережеві технології в Європі.

Рік 1995 має велике значення, оскільки настає період лібералізації телекомунікацій, і саме з цього моменту Інтернет стає доступним для широкої громадськості. Починаючи з того часу, подальший шлях розвитку мережі став невизначеним. З одного боку, відбувався подальший розвиток мережі HBONE, що також залежав від державної підтримки. З іншого боку, на ринку з'явилися компанії, що надають комерційні послуги з власною мережею або використанням орендованих ресурсів.

Спочатку давайте придивимось до мережі HBONE. Важливо відзначити, що у Сполучених Штатах та Європі розширення пропускну здатності Інтернет-зв'язку було однією з ключових мет цього періоду. Для досягнення цієї цілі було розпочато кілька ініціатив, до яких долучилася Угорщина, забезпечивши державне фінансування. Мережа HBONE розвивалася надзвичайно швидкими темпами. У 1996 році вона досягла міжнародного підключення зі швидкістю 2 Мбіт/с. До 1998 року досягнута європейська швидкість 10 + 5 Мбіт/с, а вихід до зовнішньої мережі та швидкість внутрішньої магістралі також становили 2 Мбіт/с.

В 2000 році міжнародне з'єднання здійснювалося з швидкістю 68 Мбіт/с за межами країни. Поступово вона збільшувалася до 34 Мбіт/с (пізніше до 155 і 78 Мбіт/с), а в 2001 році досягла значення 310 і 155 Мбіт/с. У той самий час була створена внутрішня основна мережа зі швидкістю 155 Мбіт/с (загальним

об'ємом передачі даних 3,5 Гбіт/с). Було взято участь в ініціативі NIF-HUNGARNET, що також підтримується Європейським Союзом, в межах групи NREN, що була створена для впровадження проекту GEANT.

Вже у 2002 році підключення до GEANT з швидкістю 2,5 Гбіт/с стало показником сильного міжнародного зв'язку для угорських користувачів. Та ж сама швидкість 2,5 Гбіт/с була досягнута й у внутрішній магістральній мережі.

Основні зв'язки мережі HBONE, як провінційні, так і ті, що пролягають через Будапешт, а також міжнародні підключення володіють обсягом передачі даних на рівні 10 Гбіт/с.

Зв'язки HBONE, які не є головними, зазвичай мають пропускну здатність 1 Гбіт/с, а в магістральній мережі присутні кілька ліній із меншою швидкістю. Для передачі сигналу головним чином використовувалися орендовані лінії від постачальників телекомунікаційних послуг, а лише невелика частина з них була підключена до навчальних установ, які мають власну інфраструктуру, таку як оптичні волокна та мікрохвильове обладнання.

У провінційних і міжнародних з'єднаннях в Угорщині використовується сучасна технологія DWDM, яку вітчизняні постачальники послуг вперше застосували для забезпечення вимог HBONE.

На початку серпня 2020 року Угорщина займає провідне місце в Європейському Союзі за розвитком інфраструктури Інтернету та входить до числа передових країн у використанні Інтернет-сервісів у спільноті. В рамках мережевого показника DESI, в 2020 році Угорщина досягає сьомого місця, що є покращенням на дев'ять позицій у порівнянні з 2019 роком, та випереджає середній рейтинг конкурентів із країн Вишеградської групи. У питанні підготовки до впровадження 5G Угорщина стоїть на третьому місці серед європейських країн щодо швидкості завантаження, яка перевищує 100 мегабіт на секунду.

Серед країн-членів Європейського Союзу, Угорщина займає 14-те місце за рівнем використання Інтернет-послуг, піднявшись на 5 позицій відносно даних

2019 року. Щодо використання соціальних медіа, Угорщина посідає перше місце, оскільки 86 відсотків населення користуються ними.

Процент угорців, що користуються Інтернет-дзвінками, зріс, і це призвело до того, що Угорщина в даний момент знаходиться на третьому місці у рейтингу країн-членів Європейського Союзу на 2020 рік. Проте, коли мова йде про впровадження цифрових технологій у корпоративному середовищі, розвиток електронного уряду та формування цифрових навичок працівників, Угорщина знаходиться нижче середнього показника в межах Європейського Союзу. У плані впровадження цифрових технологій на рівні підприємств, Угорщина займає двадцять шосте місце, відстаючи на дві позиції в порівнянні з минулим роком. Загалом, у порівнянні з 2019 роком Угорщина піднялася на дві позиції, але залишається на двадцять четвертому місці в рейтингу [73].

3.2. Роль Інтернету та Питання Контролю Мас-Медіа у сучасному медіаландшафті Угорщини

Розпочнемо, спочатку розглянувши важливу роль Інтернету в сучасному угорському суспільстві. По-перше, давайте зосередимося на популярних соціальних медіа платформах у країні на 2019 рік.

Зокрема, варто відзначити, що Facebook виступає однією з найефективніших соціальних медіа платформ, що може бути використана бізнесом для досягнення свого цільового ринку, незалежно від власників аккаунтів користувачів. Давайте розглянемо огляд недавніх даних щодо користувачів Facebook у 2019 році в Угорщині, це дозволить нам отримати глибше розуміння його можливостей та аудиторії за категоріями статті та віку.

Більш як половина угорського населення, а саме 56,8%, використовує платформу Facebook, що становить 5 474 000 людей. З цієї кількості, 53,3% є жінками, а 46,7% - чоловіками. Спостерігається тенденція, яка залежить від вікових груп та розподілу за статтю. До 45 років відмінність між чоловіками та жінками у користувачах є незначною, але після 45 років ця різниця збільшується, і кількість жіночих користувачів переважає над кількістю

чоловічих. Наприклад, у віковій групі 55-64 років ця різниця становить 140 000 користувачів.

З погляду бізнесу, Facebook вважається найефективнішою соціальною медіаплатформою. Його рекламні можливості дозволяють знаходити цільову аудиторію з високою точністю та інтегрувати її у сферу електронної комерції, що забезпечує зручну можливість продажу товарів через Facebook.

Більше того, Messenger є вельми популярною платформою для соціального медіамаркетингу в Угорщині, особливо для залучення користувачів, які можуть бути недосяжні на Facebook з точки зору маркетингових ініціатив.

Протягом серпня 2019 року урядове додаток Messenger був використаний 4 399 000 особами в Угорщині. Хоча ця кількість становить менший відсоток у порівнянні з Facebook, все ж вона складає практично половину населення, що робить 45%. Додаткова статистика підтверджує, що жінки виявляють більший інтерес до використання цієї платформи, складаючи 53,4% від загальної кількості користувачів. Зокрема, найбільше жінок знаходимо у віковій групі 25-34 років, їх кількість становить 1 090 000 користувачів. Також важливо відзначити, що найбільша відмінність між чоловіками і жінками зафіксована у віковій групі 45–54 роки, де жінок на 110 тисяч більше.

Instagram нині отримує все більше уваги від інтернет-маркетологів, які його називають "другим Facebook". Відзначається зростання користувачів серед старших людей, хоча їх кількість все ще менша, ніж на Facebook. Останні дослідження, проведені науковцями масмедіа, підтверджують, що саме Instagram здобуває все більшу популярність серед цієї вікової групи в Угорщині.

В Угорщині Instagram використовує 1 932 000 користувачів, що складає 20,1% населення. З них 54,3% - жінки та 45,7% - чоловіки. Розподіл за віком показує, що Instagram націлений не на старшу вікову групу, оскільки рівень рентабельності реклами (ROI) серед цих користувачів є низьким. Зате ця платформа демонструє чудові результати серед молодих користувачів (до 30 років), де можливо охопити 650 000 користувачів у віковому сегменті 18-24 роки. В порівнянні з Facebook, який має менше 930 000 користувачів у цій самій

віковій групі. У віковій категорії 55-64 років відзначається виразна перевага жінок над чоловіками. Порівнюючи з 2017 роком, спостерігається зростання числа користувачів Instagram на 732 000, це свідчить про його перспективність та зростання популярності серед користувачів в Угорщині.

LinkedIn - це зростаюча та перспективна медіаплатформа, яка обіцяє наближеним часом привернути ще більше бізнес-користувачів до соціальних медіа.

Угорщина має 1,018 000 користувачів на LinkedIn, що становить 10,6% населення країни, що є досить значною кількістю. Найбільше користувачів - 600 000 осіб, належить до вікової групи 25–34 роки, тоді як найдо меншою серед тих, кому за 55 років.

Pinterest стрімко набирає популярність в Угорщині, привертаючи значну аудиторію користувачів відносно швидко. Вже займаючи шосте місце серед угорських платформ соціальних медіа, Pinterest став досить впливовим. За даними за 2018 рік, платформа налічувала 1 074 000 користувачів в Угорщині. Їхнім успіхом стало спрямування на жінок віком від 15 до 35 років, з основною акцентуацією на моді, здоров'ї та аксесуарах. Порівняно з попереднім роком, це представляло собою другий за величиною приріст користувачів серед соціальних мереж.

У 2018 році Twitter посідав сьому позицію в списку соціальних мереж Угорщини, маючи 398 000 користувачів. В той час платформа була відзначена невеликою кількістю користувачів, але зараз їх активність поступово зростає. У порівнянні з попереднім роком, спостерігається приріст на 0,3% кількості користувачів.

З початку 2004 року в Угорщині спостерігається значущий зріст популярності соціальних медіа. Поширення смартфонів безперервно і стійко зростає, що очевидно вказує на збільшення доступності серед населення. У кожній соціальній медіа платформі є свої мобільні додатки або оптимізовані веб-сайти для мобільних пристроїв. Сьогодні маркетинг у соціальних мережах, що деякий час тому розпочинав свій шлях, вже належно виграв довіру фахівців.

Завдяки ньому можна успішно досягти мільйонів користувачів в Угорщині. Комбінація досліджень ринку та інтернет-маркетингу набуває значущості як конкурентна перевага внутрішнього ринку.

Починаючи з своєї встановленої ролі, Фейсбук став основою соціальних медіа в Угорщині. Його значення важливою мірою визначає стратегію медіа та сприяє формуванню образу Угорщини на міжнародній арені [74].

Після дослідження положення глобальних інтернет-порталів у контексті Угорщини, звернемо увагу на стан ринку внутрішніх угорських новинних порталів в Інтернеті.

Серед місцевих сервісів в Угорщині лідирує Index, інтернет-портал новин, який вже довгий час є одним з найбільш відвідуваних. Сайт Index щомісяця відвідує приблизно 35 мільйонів користувачів. Додатково, його контент переглядають мешканці Великобританії (3,7%), Німеччини (2,6%), США та Румунії (1,7%). Для поширення своїх новин інформаційний портал користується платформами соціальної мережі Facebook, пошукової системи Google, відеохостингу YouTube та локальною версією міжнародної платформи оголошень OLX.

З'явившись у 1999 році, Index зайняв особливе місце в угорських медіа. Згідно з дослідженнями Юдіт Барта, цей інтернет-портал впровадив нову функціональну модель в систему ЗМІ Угорщини, сприяючи демократизації публічної сфери та наданню суспільству більш автономної комунікаційної системи. Значущою подробицею є те, що з самого початку угорська аудиторія ідентифікувала Інтернет з цим онлайн-порталом. Його попередником був Internetto.hu, заснований Андрашем Ніро у 1995 році, і ця платформа відіграла важливу роль у зміні сприйняття Інтернету в Угорщині. Вона перетворила Інтернет з "демонічного простору для педофілів і виробників бомб" на повноцінне та загальноприйняте медійне середовище. Зараз Index відіграє роль одного з головних джерел інформації і громадянської консолідації в сучасній Угорщині. Швидко набувши популярності серед еліти, яка впливає на думки верхніх 100 000 осіб, Internetto.hu була закрита у 1999 році через

нерентабельність з комерційної точки зору. Тоді саме Петр Уй, Габор Герен і Андраш Ніро об'єдналися, щоб заснувати портал Index на основі Internetto.hu з метою досягнення комерційного успіху. Незважаючи на новий напрямок, саме портал Index на сьогоднішній день в значній мірі сприяє формуванню і підтримці демократичної громадської сфери. Багато журналістів з різних політичних спрямувань в своїх інтерв'ю визнають, що регулярно переглядають Index.

Петер Уй вказував, що головним завданням, яке портал Index ставив перед своєю аудиторією, була передача об'єктивних новин, і це в певному розумінні відображало політичну нейтральність цього медіа. Заснований в 1999 році в онлайн-середовищі, Index свідомо відмовився від розділення медіа на праву та ліву спрямованість. Політика редакції була описана головним редактором так: "Угорські медіа в занепаді, і це не через економічну або політичну цензуру, яка, на мою думку, не така могутня. Ми створили Index як незвичайний експеримент, коли були ще невеликими та знаходилися на периферії уваги, що відображало привабливість онлайн-медіа. Ми уникнули участі у траншейній війні, яка тоді тривала". Петер Уй наголошує, що його медіа дотримувалися значної незалежності на політичному та економічному рівнях, хоча існував невеликий компроміс.

У 2002 році, під час економічної спаду в Інтернет-світі, компанія "Уолліс", яка спеціалізується на викупі підприємств у стані банкрутства з метою їх відновлення та наступної реалізації, придбала Index. Це стало можливим завдяки вже високому рівню прибутковості цього порталу. У той період, коли в редакції Index не було альтернативи, вони були змушені прийняти пропозицію щодо надання допомоги. У 2007 році всі акції порталу були придбані інвестором Криштофом Нобілішем, чий основний бізнес пов'язаний з "Центрально-Європейською видавничою та медіакомпанією" (Közep Európai Media és Kiadó Szolgáltató Zrt.).

З початку 2007 року Index щоденно привертає понад 400 тисяч читачів. У розділі "Технології" в 2007 році, один з стрімерів, вважає, що "у випадку з

масовими ЗМІ доведеться здійснювати певні компроміси". Журналістика порталу Index об'єднує розслідувальні матеріали та новини розважального характеру, створюючи унікальний сегмент на угорському медійному ринку. Один із суттєвих аспектів, що визначає Index, полягає в тому, що ще в 1995 році команда Internetto.hu прийняла рішення спільно розробляти ресурс разом зі своїми читачами. Оригінальні автори порталу походили від середньої аудиторії, і кілька з них досі входять до складу редакційної команди. Це явно свідчить про те, що автори створюють контент, який відображає їх особистий інтерес.

Ми вважаємо, що ця традиція і досі продовжує існувати в наші дні. Слід відзначити, що Internetto.hu та пізніше Index мають вагому заслугу в формуванні громадянської журналістики в Угорщині: вони починали як проекти ентузіастів-любителів, аналізуючи події, що цікавили їх особисто, і тим самим демонстрували, що суб'єктивність є невід'ємною складовою журналістських матеріалів, у протиположність традиційній об'єктивності, характерній для звітів репортерів. Редактори та журналісти часто мінялися ролями, а взаємодія з форумами входила в робочий процес; навіть троє молодих членів редакції не отримували жодного гонорару, це для них було відданою справою.

Так як спочатку Index виконував дві ролі одночасно - відстежував дії офіційних структур і впроваджував журналістику розслідувань, а також публікував сенсаційні новини, одним з аспектів цієї таблоїдизації був стиль представлення матеріалів. Редакція прийняла рішення, що такий підхід може привернути більшу аудиторію, і це призвело до формування свого унікального стилю, який пізніше, хоча й частково, знайшов відображення не лише на інтернет-порталі, але і у багатьох друкованих виданнях [75].

В кінці березня 2020 року Міклош Васілі придбав половину акцій групи Indamedia Group, яка включає компанію Indamedia Sales Kft. (раніше CEMP Sales House Kft.), що спеціалізується на ексклюзивному розміщенні рекламних матеріалів на порталі Index.hu. Міклош Васілі накопичив багаторічний досвід роботи на телеканалах Echo TV та TV2.

21 червня 2020 року індекс незалежності, який відображає рівень автономії редакції газети, зазнав змін у випадку Index: від "незалежного" до "під загрозою". У статті на 444.hu розглядається аналогічна ініціатива, запропонована співзасновником Index Габором Геренійем. Він висунув ідею передати всю публіцистичну та редакційну діяльність порталу в незалежні руки, які не підконтрольні редакції.

У 22 липня 2020 року Ласло Бодолай, керівник правління Index.hu Zrt., прийняв ініціативу з відсторонення Сабольча Дулла. Водночас він запропонував Палу Сомбаті перебрати обов'язки генерального директора, і Андраш Станкачочі вступив до Ради директорів Index. Усі члени редакції порталу одноголосно вважають звільнення Дулла недопустимим та оцінюють цей крок як втручання у діяльність редакції. Журналісти закликали повернути Дулла, проте Бодолай відхилив цю пропозицію. Це призвело до того, що багато з них подали заявки на відставку, включаючи головного редактора Аттіла Тот-Сенеші, а також заступників головного редактора Вероніку Мунк та Яноша Хааса, разом з понад вісімдесятьма іншими працівниками.

24 липня відбувся масовий мітинг на захист свободи преси, ініційований опозиційною ліберальною партією "Momentum" та націоналістичною партією "Jobbik". Тисячі протестувальників пройшли маршем від редакції медіа вздовж ріки Дунай до офіційної резиденції прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана у Замку Буда [76].

Детально описавши причини відправлення з посади, журналіст Тамаш Фабіян заявив: "Ми були не у змозі згодитися з власниками Index, які підтримують тісні зв'язки з Фідесом, і вони навмисно вказували, які межі мають бути встановлені для наших матеріалів". Також стало очевидним, що ці обмеження будуть змінюватися згідно з політичними ваговими міркуваннями, постійно стягуючи сферу дії. Якби ми обрали такий шлях, то Index втратив би своє існування як незалежний портал. Ми запобігли знищенню всього, над чим сотні людей вклали величезну працю та відданість упродовж останніх 21 року [77].

Ці події стали загальновідомими, включаючи за межами країни, і через це Фідес навіть вислав листа членам Європейської народної партії для пояснення ситуації, пов'язаної з Index. У листі було зазначено, що бізнес-рішення приватної компанії є абсолютно незалежними від уряду. У той самий час, угорські представники опозиції в Європарламенті стверджують, що уряд намагається пригнічувати опозиційні засоби масової інформації, передаючи їх власності олігархів, що мають близькі зв'язки з Орбаном.

NCore - це один з найбільших угорських веб-сайтів для обміну торрент-файлами, доступний як угорською, так і англійською мовами. Станом на 17 січня 2015 року, кількість зареєстрованих користувачів становила понад 670 тисяч осіб. Реєстрація здійснюється виключно за запрошенням.

Був запущений торрент-сайт Endless 16 січня 2005 року, який потім зіткнувся з проблемами сервера. У пошуках власного сервера, вони об'єдналися з Skyline, яка запропонувала свій сервер. Поєднанням Endless та Skyline виник Endless-Skyline, але з 26 червня 2007 року було змінено назву сайту на nCore [78].

У квітні 2012 року сталася зміна структури власності, що призвела до впровадження можливості реєстрації на сайті через використання SMS. Крім того, в травні 2014 року nCore запустила офіційну сторінку на Facebook, а раніше також у неї була присутність на Twitter, але в серпні 2015 року невідомі злочинці скористалися вразливістю програмного забезпечення nCore, щоб перенаправити певних користувачів на підроблений веб-сайт та спробували вибити у них новий пароль.

Середньомісячна кількість відвідувачів сайту перевищує 22 мільйони. Це призводить до того, що 80% всього трафіку генерується з Угорщини, 5,6% - з Великобританії, і подальші показники поширюються на Румунію, Словаччину та Німеччину. У глобальному рейтингу відвідуваності сайт займає 932-е місце, а на місцевому рівні - шосте місце.

Freemail - популярна безкоштовна угорська система електронної пошти, що вимовляється як "фрімел". Назва походить від англійських слів і

перекладається як "вільний аркуш паперу". В лютому 2007 року на веб-сайті налічувалося понад 3 мільйони користувачів, які використовували 3,78 мільйони активних поштових скриньок. Щодня на сайті відправлялося 12 мільйонів електронних листів. В 2012 році щодня на веб-сайті реєструвалося 550 000 відвідувачів, які користувалися 3,74 мільйонами активних поштових скриньок.

Платформа Freemail була створена культурним і комунікаційним центром СЗ Фонду Сороса з метою сприяння і розповсюдження Інтернету в Угорщині. Він був введений в дію 2 жовтня 1997 року. Залучення неурядової організації до цього проєкту мало логічний підґрунтя через розвиток сектору ринкових послуг та інфраструктури. 30 червня 1999 року Freemail об'єднався з порталом Origo. У 2003 році компанія Magyar Telekom Plc. почала відповідальне за функціонування веб-сайту та включила його до свого портфолію під назвою T-Online, при цьому розробку контенту відбувалася з участю СЗ, який раніше був відомий як Фонд Сороса.

Для отримання доступу до безкоштовних поштових акаунтів найпростіший спосіб - використовувати звичайний веб-браузер або програму для електронної пошти. Також, Freemail надає можливість автономного комутованого доступу, який забезпечується T-Home, з такими особливостями, як 10 Гб обсягу пам'яті (починаючи з 4 червня 2010 року, раніше становив 1 Гб з 2 березня 2007 року), налаштована фільтрація електронної пошти, засіб фільтрування спаму та вірусів, доступ до WAP, можливість чату та адресна книга.

Розмір прикріпленого до листа файлу обмежений 5 Мб, тоді як загальний об'єм вкладених повідомлень у листі не повинен перевищувати 10 Мб, але в гігантському листі існує можливість переміщення файла обсягом до 1 Гб, але не через вкладення, а завантаженням у спеціальну зону зберігання безкоштовної пошти. Ця зона доступна лише впродовж визначеного періоду часу для одержувача. Також, послугу можна використовувати через спрощений

інтерфейс, спеціально розроблений для незрячих та людей з обмеженими можливостями зору.

Середньомісячний ресурс відвідують приблизно 19 мільйонів користувачів, а в березні 2015 року компанія вдалася продати загалом 19,8 мільйонів. Середньо тривалість кожного візиту складає 4 хвилини. Угорський Freemail генерує 99% всього трафіку, лише 1% припадає на жителів Австрії, Великобританії, Німеччини та Румунії разом. За рейтингом популярності, сервіс розміщується на сьомому місці серед веб-сайтів в Угорщині, його глобальний рейтинг становить 1227 місце.

Origo є одним з найпопулярніших новинних порталів в Угорщині. У 2014 році власницька структура зазнала змін, і портал перетворився на власність, яка перебуває під контролем підприємців, що мають близькі зв'язки з третім урядом Віктора Орбана. Захоплюючись антиіміграційною політикою уряду, він створює негативне зображення мігрантів, які переселилися до країн Західної Європи, і час від часу навіть спотворює інформацію з іноземних ЗМІ, звертаючи її у негативний спосіб.

У травні 1997 року почалася підготовка до створення порталу Origo, яка включала колишніх журналістів з часопису Magyar Narancs, включаючи осіб, таких як Похлі Ференц, Веєр Балаж, Шімо Дьордь та Надої Петер. Ці журналісти отримали замовлення від Matáv, угорської телекомунікаційної компанії, з метою використання можливостей Інтернету для створення Інтернет-порталу. Результатом цієї співпраці стало створення порталу Origo у 1998 році.

Спершу ініціатори проекту мали намір створити сторінку, що об'єднала б редагований контент із іншими сервісами, і тому у 1999 році вони придбали поштовий веб-сайт Freemail. Також у цьому самому році була створена база програмного забезпечення для веб-сайту, яка включала приклади іноземних (більша частина американських) Інтернет-порталів, таких як Altavista, Yahoo або AOL, як джерело натхнення для створення власного сайту.

З самого спочатку Origo надавало своїм читачам інформацію про різноманітні теми, включаючи вітчизняні та міжнародні новини, спортивні події, технологічні досягнення, економічні аспекти, наукові відкриття та інші події. Також був розроблений окремий розділ, присвячений питанням, пов'язаним з жінками. Починаючи з 1999 року, база програмного забезпечення була запущена та неперервно розширювалася, включаючи розділи з кіноклубом, еротикою, музикою, автомобілями, телебаченням, охороною здоров'я, працею, нерухомістю, подорожами та іншими темами. До 2000 року головним редактором порталу був Петер Надорі, а згодом його замінив Балаш Ваєр, який раніше керував розвитком веб-сайту.

Протягом цього року портал став найпопулярнішим відвідуваним веб-сайтом в Угорщині і отримав оновлений логотип, який відображає його сутність більш точно. Також була введена нова розділова структура, яка включала в себе тематику, пов'язану з автомобілями. Події 11 вересня 2001 року в США суттєво збільшили обсяг відвідувань веб-сайту. У 2006 році відбулося придбання iWiW, і в цей період були внесені зміни, включаючи впровадження можливостей блогу та обміну відео. У січні 2007 року веб-сайт отримав повністю новий дизайн, був укладений контракт з компанією Google і перехід відбувся на нову пошукову систему. Також було внесена одну-дві нові можливості, зокрема, оцінювання опублікованих статей та можливість додавати коментарі під ними в інтерфейсі [blogter.hu](#), що слідували за статтями.

На початку свого існування редакція складалася з 9 осіб, тоді як на сьогоднішній день її кадровий склад налічує 95 співробітників. Приблизно 40% займають посади в компанії, 30% працюють як зовнішні співробітники, а інші 30% представляють "інформаційних постачальників", такі як інформаційні агентства або корпорації. У вересні 2009 року портал зазнав оновлення свого вигляду. Перевидання титульної сторінки нової версії свідчить про більші обсяги внутрішнього контенту сайту у порівнянні з попереднім періодом.

Починаючи з 1 лютого 2010 року, Міклош Василі, колишній працівник Index, обійняв посаду генерального директора у компанії Origo. Одне з головних

завдань було спрямоване на оформлення порталу та всіх пов'язаних з ним компонентів (наприклад, iWiW) прибутковими, а також на збільшення прибутку від рекламних джерел. Протягом 2010-2011 років в команду порталу приєдналися кілька висококваліфікованих журналістів.

В кінці серпня 2011 року було проведено ще одне оновлення дизайну. Серед нових вимог була включена можливість друкувати статті зі зображеннями стандартних розмірів у різних кольорах, а також обов'язкове розміщення однієї статті у верхній частині обкладинки.

Неочікувано 29 вересня 2011 року було оголошено про відставку головного редактора Балаша Ваєра та Петера Надорі, що мали намір покинути свої посади з 2 листопада, а їхні обов'язки були передані Альберту Газда.

Починаючи з листопада 2013 року, Герго Шалінг обіймав посаду керівника компанії Origo, але після парламентських виборів 2014 року політик почав все активніше втручатися у діяльність порталу, і влітку цього ж року він ухвалив рішення про покидання компанії. Герго Шалінг був змушений подати свою відставку через виникнення скандалу, який виник після публікації критичної статті щодо діяльності Яноша Лазара, який був лідером парламентської групи Фідес та міністром у канцелярії прем'єр-міністра Віктора Орбана. Ця ситуація призвела до подачі у відставку значної частини журналістів порталу. Починаючи з червня 2014 року, Акош Плмаї став головним редактором, він раніше очолював відділи телевізійної та веб-діяльності в компанії Origo Zrt. впродовж чотирьох років.

В 2015 році компанія Magyar Telekom оголосила про плани продажу порталу "Origo". Це сталося після того, як німецька материнська компанія Deutsche Telekom зменшила свою активність в сфері мас-медіа в різних країнах Європи. Декілька медіагруп виразили зацікавленість у придбанні порталу, проте на завершення року компанія остаточно об'єдналася з "New Wave Media", яка керується Іштваном Саразем і також є власником VS.hu.

З початком 2017 року було зафіксовано відходження кількох попередніх працівників з Origo, причому у деяких випадках було прийнято рішення про їх

звільнення, тоді як інші самостійно заявили про звільнення. Ці пересування були обумовлені змінами у редакційній політиці порталу.

У квітні 2017 року компанія Dry Circular оповістила про те, що Origo Media здійснила зміну своєї назви на New Wave Media Group Zrt. Того самого дня, 13 квітня, хакерська група під назвою Anonymoussmus розмістила тисячі коментарів під усіма статтями на порталі, закликаючи до відмови від впливу правлячої партії та закриття дверей перед пропагандистськими сайтами, пов'язаними з Путіним. Внаслідок цього безпекового заходу, портал Origo тимчасово зупинив можливість залишати коментарі, і ця можливість досі не була відновлена.

12 жовтня 2017 року весь творчий колектив відділу кіно в Origo прийняв рішення про групову відставку. Це відбулося через критичні висловлювання Балінта Бордака щодо двох фільмів про мігрантів, які відповідали антиміграційній кампанії уряду Орбана. Екс-співробітники порталу акцентували на тому, що вони не повністю поділяють таку редакційну стратегію.

Починаючи з 31 грудня 2017 року, компанія New Wave Media Group Zrt., яка володіла порталом Origo, вирішила провести об'єднання зі своєю новою материнською компанією New Wave Media Kommunikációs és Szolgáltató Kft. Остання була заснована у 2014 році спільно з компанією New Wave Production Kft., яка, в свою чергу, керує проектом VS.hu. Це об'єднання мало на меті, напевно, підсилити синергію між різними компонентами цієї медійної групи та ефективніше використовувати ресурси. Дві попередні компанії були припинені як самостійні структури. Після успішного завершення цієї ініціативи статутний капітал новоутвореної юридичної особи, яка виникла внаслідок об'єднання компаній, підвищився з 3 мільйонів форинтів до 340 мільйонів форинтів.

Першого березня 2018 року Тамаш Рубер у своєму блозі на kolozsvaros.com відзначив, що портал Origo великою мірою залучався до розповсюдження пропаганди проти мігрантів, активно поширюючи нечітку та неточну інформацію. Події та новини, пов'язані з мігрантами, стали ще більш

популярними на порталі впродовж тижнів, що відділяють від парламентських виборів.

Після проведених виборів портал, разом з декількома прихильними уряду ЗМІ, стали змушені здійснити ряд коригувань після виявлення серії грубих помилок у своїх статтях, які стосувалися опозиційних партій та політиків. Протягом 2018 року Origo часто висловлювало вибачення за виявлені недоліки.

Весною 2019 року ситуація змінилася після того, як New Wave Media Group, власник Origo, отримала фінансування на DNI-тендері від Google. В результаті цього американська компанія вирішила припинити підтримку урядового порталу. Це було спровоковано публікаціями на порталі, які містили недостовірну інформацію, переважно стосовно міграції та опозиційних політичних партій та їх лідерів [79].

У березні 2020 року виявилось абсолютно очевидним, що редакція веб-сайту не функціонує в незалежному режимі. Портал частково був створений, контрольований та керований нечесним відображенням інформації, але спрямовувався на вказівки з оточення Орбана або його особисті настанови.

Блогоплатформа "Vlog" займає п'яте місце серед угорських Інтернет-новинних порталів. На цій платформі угорські користувачі обмінюються зображеннями, відео, останніми подіями та розміщують власні контент. Всі публікації поділені на різні розділи, такі як спорт, технології, культура, кулінарія, стиль життя тощо. Ресурс має в середньому 20 мільйонів відвідувань щомісяця. За середніми показниками, кожен відвідувач проводить на сайті навіть трохи більше двох хвилин. Окрім того, 85% від усього трафіку цієї платформи становлять користувачі з Угорщини. В рейтингу популярності в цій країні, платформа знаходиться на десятій сходинці, випереджаючи всі інші, за винятком онлайн-енциклопедії Wikipedia.

Платформа для знаходження автомобілів та іншого транспорту під назвою Hasznaltauto розташувалася на шостій позиції. На цьому веб-ресурсі ви зможете знайти не лише пасажирські автомобілі, але й мотоцикли, автобуси, вантажні причепи, фургони, а також водні транспортні засоби, такі як яхти та катери.

Головним користувачьким аудиторією цієї платформи є мешканці Угорщини, які становлять до 92% від загального обсягу відвідувань сайту. Місячно платформа Naznaltauto привертає трохи більше 5 мільйонів відвідувань. Варто зауважити, що середня тривалість одного візиту на сайт становить 11 хвилин .

Jofogas, інший онлайн-портал у категорії класифікованих оголошень, розташовується на сьомому місці. Тут доступні оголошення стосовно пошуку роботи, продажу дитячих речей, автомобілів та нерухомості. Можливо впорядкувати оголошення згідно з регіоном та категорією. Додатково, платформа надає власні мобільні додатки для обох популярних операційних систем, а саме iOS та Android. В рейтингу популярності в Угорщині сайт займає тринадцяте місце, розташовуючись між міжнародно відомою пошуковою системою Yahoo. Щомісяця на сайт завітає 8 мільйонів користувачів, а в міжнародному рейтингу відвідуваності він розташовується на 2518 позиції. Тільки 39% відвідувань сайту відбуваються шляхом прямих посилань. 25% переходів становлять пошукові запити, при цьому деякі з найбільш популярних запитів пов'язані з іншими класифайдами, такими як Naznaltauto та OLX .

Серед місцевих інтернет-ресурсів новинний агрегатор HVG розташовується на восьмій позиції. Серед найбільш актуальних подій цього дня варто відзначити аналіз впливу уряду Угорщини на роботу міжнародних компаній в країні та обговорення нового податкового плану, розробленого владою. Протягом березня кількість відвідувань агрегатора досягла найвищого рівня за останні шість місяців, перевищивши позначку у 16 мільйонів. В середньому відвідувачі на веб-сайті проводять близько 19 хвилин. Значна більшість, а саме 84% користувачів HVG, є резидентами Угорщини. Значну частину трафіку (40%) генерується через соціальні мережі (зокрема, 99% з Facebook та друге місце посідає Twitter) [80].

Дев'яте місце у рейтингу займає спортивний сервіс новин під назвою Sports747. Тут доступні результати змагань, останні спортивні новини, а також можливість переглядати прямі трансляції матчів. Лідером рейтингу є сервіс, який пропонує англomовний інтерфейс. У межах Угорщини цей угорський

ресурс отримує всього 11% загального обсягу трафіку. Відсоток відвідувань з Японії становить 7%, з Бразилії та Польщі – по 6%, з Індії – 5%. В світовому рейтингу відвідуваності цей сервіс займає 345-те місце.

Весною 2013 року був запуск веб-сайту, проте до лютого 2015 року його кількість відвідувань коливалася в діапазоні від 50 тисяч до 1 мільйона відвідувань щомісяця. У лютому цей показник становив 16 мільйонів, а в березні – 110 мільйонів. 80% переходів на веб-сайт генерується через рекламні оголошення на інших платформах. Прямо на Sports747 переходять лише 1,5% від загальної кількості відвідувачів.

На десятому місці в рейтингу розташований Hir24, що також є новинним агрегатором. Сервіс опубліковує новини з політики, події в університетах Угорщини, скандальні ситуації та фінансові звіти. У березні 2015 року кількість відвідувань досягла 16,2 мільйона.

Підводячи підсумки сучасного стану електронних засобів масової інформації в Угорщині, важливо відзначити, що ця країна за останні роки зазнала великих досягнень у сегменті мас-медіа. Зокрема, радіо та телебачення отримали можливість розвиватись далі. Значний вплив сформувався в медійному просторі завдяки Інтернету. Усі провідні міжнародні платформи соціальних мереж також мають свою присутність в Угорщині. Також в країні існує мережа угорських Інтернет-новинних порталів. Водночас, у цифровому середовищі можна помітити активний вплив уряду під керівництвом Орбана та його ближнього оточення на контроль та управління електронними ЗМІ. Практично всі провідні угорські Інтернет-новинні портали перебувають під контролем влади, тоді як ті, що перебувають у опозиції, мають обмежений ресурс та невелику аудиторію. Така ситуація викликає різкі зауваження як в межах країни, так і на міжнародній арені. Проте Орбан намагається вдавати, що це не стосується його особисто і що це питання внутрішньої політики країни. Зрозуміло, що доти, поки Фідес зберігатиме владу, його підхід до мас-медіа залишатиметься стійким. Орбан добре розуміє, що ті, хто контролює засоби

масової інформації, мають контроль над владою, і протягом наступних 10 років він не намічає передавати владу комусь іншому.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи поточний стан електронних засобів масової інформації в Угорщині, важливо відзначити, що за останні роки ця країна досягла визначних досягнень у цьому сегменті мас-медіа. Розвиток радіо та телебачення знайшов своє продовження, а Інтернет міцно вразив медійний простір. Усі провідні глобальні соціально-медійні платформи мають свою представленість в Угорщині. Також у країні сформувалася мережа угорських Інтернет-новинних порталів. Водночас, в цифровому просторі продовжує спостерігатися тенденція до високоактивного втручання уряду Орбана та його оточення в контроль та керівництво електронними ЗМІ. Майже всі ключові угорські Інтернет-новинні портали перебувають під контролем влади, тоді як ті, що належать опозиції, мають обмежені ресурси і невелику аудиторію. Ця структура викликає різкі наруги як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Тим не менше, Орбан демонструє вигляд, що він не зацікавлений у цьому і вважає це справами внутрішньої політики країни. Одна річ зрозуміла – поки Фідес зберігає владу, його підхід до мас-медіа залишатиметься незмінним. Орбан має чітке усвідомлення того, що контроль над засобами масової інформації також означає контроль над владою, і він не планує передавати владу комусь щонайменше наступні 10 років.

Завершуючи, давайте спробуємо проаналізувати підхід угорських медіа до розгляду складнощів у відносинах між Україною та Угорщиною, пов'язаних із застосуванням мови угорського співноти в сфері освіти та повсякденному житті представників національної меншини.

Починаючи з початку 1990-х років, кожна послідовна угорська влада в галузі зовнішньої політики встановлювали такі основні пріоритети: наближення до євроатлантичних та європейських структур, посилення добросусідських відносин з прилеглими країнами, а також гарантування захисту прав національних меншин, що живуть за межами Угорщини.

Останнім компонентом у зовнішній політиці пов'язано так званим "пост-тріанонським синдромом", який на протязі останнього століття спостерігається в соціальному житті Угорщини. Мирний договір Тріанон, який був укладений 4 червня 1920 року в Великому Тріанонському палаці Версалю, стосувався Угорщини та був укладений між нею, з одного боку, та союзними державами Антанти, з іншого.

У рамках цього договору були визначені умови, за якими Угорщина втратила дві третини своєї території з населенням приблизно 3 мільйони громадян, втратила доступ до моря і флоту, понад 88% лісових ресурсів, 83% виробництва чавуну та 67% банківсько-кредитної системи, а також відповідну кількість культурних ресурсів. Ці територіальні втрати були найважливішими порівняно з іншими переможеними країнами Четверного союзу. Трансільванія та східна частина Банату перейшли до складу Румунії, Хорватія, Бачка і західна частина Банату стали частиною Югославії, а Словаччина та Закарпатська Україна додалися до Чехословаччини.

10 лютого 1947 року в Парижі відбулося підписання договору між союзниками, які спільно воювали проти Гітлера, і країнами Італією, Болгарією, Угорщиною, Румунією і Фінляндією. Ці держави були змушені погодитися на втрати територій і сплату репарацій, але це дозволило їм відновити свою суверенність. Угорщина була відновлена в межах, які існували у 1937 році, відповідно до цих угод. Для Угорщини це означало, що кордони з сусідніми країнами, визначені Тріанонським мирним договором, залишалися незмінними, за винятком Закарпаття, яке попередньо належало Чехословаччині і стало частиною СРСР, а саме Української РСР.

Так, на сьогодні близько 3 мільйонів угорців проживають поза межами своєї країни. Зокрема, вони проживають у наступних країнах: Австрія - 25 тисяч 884 осіб, Румунія - 1 мільйон 639 тисяч, Чехія - 20 тисяч осіб, Словаччина - 520 тисяч осіб, Сербська Воєводина - 350 тисяч осіб, Україна - 151,5 тисячі осіб, Словенія - 6 тисяч 243 особи, Хорватія - 14 тисяч 047 осіб.

Ця ситуація і сьогодні є дуже чутливою для угорського суспільства та політичної сцени Угорщини. Отже, серед населення широко поширені почуття роздратування через втрату територій і співчуття до співвітчизників, які, незважаючи на свої бажання, прийняли громадянство сусідніх країн. Упродовж століття її існування склалася надзвичайно складна сукупність соціально-економічних, етнокультурних, морально-психологічних і, відповідно, суспільно-політичних проблем, що стали результатом складної ситуації у цьому контексті.

Ця складність стала основною підставою для інтенсивного використання провідними політичними силами Угорщини у своїх заявах. Зрозуміло, що парламентська коаліція ФІДЕС – Угорська народна партія – Християнсько-демократична партія інтенсивно працює над цією політичною темою..

На сучасний момент основою правового забезпечення співпраці у справах, пов'язаних з українською національною меншиною, є міжвідомчі, міждержавні та міжурядові двосторонні домовленості, які були укладені між Україною та Угорською Республікою.

Отже, можна прийти до висновку, що відносини між Угорщиною та Україною мають відповідні політично-правові рамки, які сприяють захисту національних меншин обох країн та одночасно сприяють зміцненню зв'язків з їхніми материнськими націями. З одного боку, ці рамки створюють можливості для розвитку освіти, культури та національних потреб меншин у країні проживання, а з іншого боку, дозволяють зберегти тісний контакт із рідною країною. Однак для досягнення цієї мети і забезпечення дотримання зобов'язань у цій сфері, як Україна, так і Угорщина, повинні дотримуватись своїх зобов'язань.

У грудні 1991 року Договір про основи добросусідства та співробітництва між Угорською Республікою та Україною був підписаний в Києві Прем'єр-міністром Угорщини Йозефом Анталем і Президентом України Леонідом Кравчуком. Даний документ мав фундаментальне значення і встановив ключові

зобов'язання обох країн: відсутність територіальних претензій між ними та забезпечення прав національних меншин, включаючи сферу освіти.

Україна гарантує виконання прав і свобод національних та етнічних меншин згідно до принципів, закріплених у Конституції. Згідно зі статтею 11 Основного Закону, етнонаціональний склад українського суспільства складається з української нації, національних меншин та корінних народів [89]. Враховуючи існування національних меншин та корінних народів як окремих учасників політико-правових відносин, Конституція покладає на державу обов'язок підтримувати розвиток їхньої релігійної, мовної, етнічної та культурної ідентичності.

Українська Верховна Рада 25 червня 1992 року постановила Закон "Про національні меншини в Україні". Згідно з визначеними нормами, Україна забезпечує громадянам країни, не дивлячись на їх національне походження, рівні культурні, соціальні, політичні, та економічні права і свободи, а також сприяє розвитку народної самосвідомості та можливостей для самовираження.

Певні аспекти гарантування прав національних меншин визначаються Законами України, такими як "Про свободу совісті та релігійні організації", "Про освіту", "Про мови в Українській РСР", "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про друковані ЗМІ в Україні".

Проте, всі ці юридичні акти не знаходять належної уваги серед тих, хто має політичний вплив, коли приходить час враховувати політичні інтереси. Наприклад, під час президентських виборів 2018 року Петро Порошенко підняв гасло "Армія. Мова. Віра". Отже, така комбінація трьох компонентів мала на меті привернення виборців із Західної України, оскільки в інших регіонах країни п'ятий Президент не здобув значної підтримки. Сконцентруємось тільки на аспекті мови. Стратегам виборчої кампанії дуже важливо було показати виборцям з радикальними поглядами, що влада вповні готова змусити всіх громадян України спілкуватися українською мовою. За певною метою, 5 вересня 2017 року було прийнято Закон "Про освіту" Верховною Радою, а в статті 7 цього закону передбачено, що особам, які входять до національних

меншин в Україні, гарантується можливість отримання дошкільної та початкової освіти в муніципальних освітніх закладах, де навчання здійснюється рівноцінно державній мові та мові відповідної національної меншини. Це право здійснюється шляхом організації освітнього процесу відповідно до законодавства за умов спеціальних класів (груп), де навчання відбувається мовою відповідної національної меншини, паралельно з державною мовою. Ця можливість не розповсюджується на класи (групи), де мова навчання є українською.

Представники угорських урядовців та політиків визначили ці нові заходи з боку української влади як спробу здійснити асиміляцію угорської національної меншини та обмежити їхні права на вільне володіння рідною мовою. Відповідно до висловленого, Міністр закордонних справ та зовнішньої торгівлі Угорщини П. Сіярто оголосив, що його країна буде блокувати всі кроки, спрямовані на євроінтеграцію України в рамках програми "Східного партнерства" і наміри Києва приєднатися до НАТО. Дії угорських високопосадовців у майбутньому щодо України демонструють, що їхні заяви не були лише порожніми обіцянками.

По негайному прийнятті Закону в угорських ЗМІ розпочалася значна хвиля критики, спрямована на 7-му статтю цього документа. Протягом лише місяця було опубліковано 136 статей, присвячених цій темі.

Після прийняття нового Закону про освіту відбулося зупинення добросусідських відносин з Угорщиною, навіть тоді, коли Будапешт висловлював підтримку інтеграції України до НАТО та ЄС. Попри значну підтримку цих пропозицій, угорська сторона відмовилася підтримувати візову угоду між ЄС та Україною, та стала однією з передових країн, які ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

Прийнятий закон порушує принципи європейських цінностей і міжнародних зобов'язань України. Ця протиріччя охоплює як Угоду про асоціацію між ЄС та Україною, так і План підготовки України до членства в НАТО, а також ряд двосторонніх угод. Вказані угоди чітко визначають, що

раніше здобути права національних меншин не повинні бути позбавлені. Тим не менше, Україна зараз здійснює саме це.

В Україні 16 липня 2019 року вступив у силу Закон "Про забезпечення функціонування української мови як державної". Президент Петро Порошенко підписав цей Закон 15 травня, всього за 4 дні до закінчення його повноважень, і це викликало численні питання у відносинах із європейськими партнерами. Це впливає не тільки на Угорщину, яка розглядає це як нові обмеження для прав угорської меншини на Закарпатті. Було передбачено, що Закон також стане об'єктом критики з боку Європейського Союзу, який неодноразово та настійливо закликав Київ передати його на розгляд Венеціанській комісії. Українська влада відмовлялася виконати цю пропозицію, що лише підкреслювало: автори закону були усвідомлені, що критика щодо Закону не може бути уникнута.

У кінцевому підсумку, навіть незважаючи на волю України, Закон був включений до розгляду Венеціанською комісією, і 6 грудня ця комісія завершила процедуру, прийнявши власні рекомендації. Суть їх можна узагальнити так: багато положень Закону не відповідають міжнародним зобов'язанням, які Україна прийняла, як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівні.

Після того, як Закон був опублікований, угорські ЗМІ заповнилися численними статтями, повідомленнями та аналітичними матеріалами. Всі ці матеріали, незалежно від своєї політичної або ідеологічної позиції, виражають різкі зауваження щодо будь-яких спроб обмежити можливість використання угорської мови угорцями, які проживають в Україні.

Ухвалення Закону "Про повну загальну середню освіту" Верховною Радою України 16 січня 2020 року призвело до нового етапу обурення угорської влади, наукової спільноти та громадськості в цілому. Це подія також знайшла своє відображення в мас-медіа Угорщини і викликала негативну реакцію серед угорського населення щодо влади України.

Напруга між Угорщиною та Україною стосовно використання угорської мови національною меншиною у сферах освіти та повсякденного життя продовжує зберігатися. Згідно з інформацією від 29 червня 2020 року, заступник

Міністра закордонних справ В. Боднар повідомив, що до завершення липня можлива зустріч між Президентом України В. Зеленським та Прем'єр-міністром Угорщини В. Орбаном. Але, незважаючи на ці наміри, зустріч так і не відбулася. Представник Угорщини в Україні, Іштван Ійдярто, відзвітував про можливість приїзду Прем'єр-міністра Угорщини Віктора Orbana до України. Проте, у його інтерв'ю для видання "Інтерфакс-Україна", він підкреслив, що такий візит може відбутися "відповідно до відповідних умов". За висловами дипломата, домовленість про маршрутну карту, яка веде до можливого візиту, включала постійний діалог між двома Міністрами закордонних справ – Дмитром Кулебою та Петером Сіярто. Цей діалог служитиме каталізатором для відновлення або нормалізації наших відносин. Під час цього обговорення було зазначено, що деякі інституції повинні розпочати роботу з ідентифікації проблем та відкриття шляху для подальших переговорів та двосторонніх зустрічей. Слід наголосити, що важливу роль у формуванні двосторонніх міждержавних відносин між Україною та Угорщиною і надалі відіграє питання угорської меншини. Започатковане як об'єднуючий і цементуючий чинник, що мало місце на початку цього періоду, питання захисту прав меншин поступово перетворюється в проблему, яка негативно впливає на відносини між державами. І, можливо, ще більш хвилюючим фактором є те, що така атмосфера недовіри, що поступово виникає на міжурядовому рівні, відображається на стосунках у політичному середовищі і суспільстві обох сусідніх держав, які безсумнівно повинні сприяти дружбі та співпраці. Українська влада та політичний ешелон повинні усвідомити, з урахуванням історії Угорщини, що будь-яке угорське керівництво обов'язково буде використовувати стратегію захисту своєї національної меншини в сусідніх країнах, включаючи територію Закарпаття. Це може бути реалізовано на користь України, або ж, навпаки, через необдуману політику – зі шкодою. Дуже важливим є встановлення належного алгоритму для задоволення освітніх потреб угорської національної меншини. Тут потрібно враховувати особливості угорської мови, яка відноситься до угорсько-фінської групи мов і належить до уральської мовної сім'ї, що повністю

відрізняє її від української мови. Ставити вимогу до випускників угорських середніх шкіл мати такий же рівень володіння українською мовою, як вимагається від українських школярів, може призвести до того, що вони зіткнуться з труднощами у вступі до українських вишів. Також потрібно розробити державну програму на національному рівні, спрямовану на відповідь на культурні, освітні та мовні потреби угорської національної меншини на території Закарпаття. Це допоможе створити сприятливу атмосферу в українсько-угорських відносинах, що, в свою чергу, може вплинути на позицію угорського керівництва щодо України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. A history of Hungary: millennium in Central Europe // Choice Reviews Online. – 2003. – Vol. 41, no. 01. – P. 41–0487–41–0487. – URL: <https://doi.org/10.5860/choice.41-0487>
2. Dzvinchuk, D. (2011). III. Політико-модернізаційні процеси: Зарубіжний досвід. URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/dzvinchuk_modernizatsiini.pdf
3. Хантінгтон, С. (2003). Третя хвиля. Демократизація в кінці ХХ століття. М.: С. 140. ISBN 5-8243-8754-2.
4. Rupnik J. Hungary's Quiet Revolution // New Republic. 1989. November 20. P. 20; New York Times. 1989. April 16. P. E3.
5. Українська Вікіпедія. (n.d.). Перехід Угорщини до демократії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Перехід_Угорщини_до_демократії
6. Пиніна, Т.Ю. (n.d.). Роль засобів масової комунікації Угорщини в 1988–1989 роках. URL: <file:///C:/Users/dtkac/Downloads/14417-13883-1-PB.pdf>
7. Т.І́у. Пынна. Rol sredstv massovoi kommúnikatsii v smene politicheskoi modeli obestva na primere deiatelnosti vengerskih media v 1988—1989 gg. URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=26674366>
8. Gálik Mihály-Halmi Gábor-Hirschler Richárd-Lázár Guy: A nyilvánosság rendszerváltása //Új Mandátum Könyvkiadó/ Budapest, 1998.
9. Пынна Т.І́у. Vnedrenie transnatsionalnyh izdatelskih korporatsii na gazetnyi rynok Vengrii // Vestnik Moskovskogo úniversiteta. S eria10. «Júrnalistika». 1991. No 3. S. 70—73.
10. Andrzejewski M. To live, you have to be well-informed: Erich Brost : Danzig editor, man of resistance, publisher and editor-in-chief of the Westdeutsche Allgemeine Zeitung / Marek Andrzejewski. – [Poland] : The Institute, 1999. – 246 p.
11. Duisburg, einst und heute: Eine Ausstellung des Niederrheinischen Museums der Stadt Duisburg in Zusammenarbeit mit der WAZ (Westdeutsche Allgemeine Zeitung), 8. Juli-16. August 1981. / ed. by Niederrheinisches Museum der Stadt Duisburg., W. A. Zeitung. – Duisburg : Verkehrsverein für die Stadt Duisburg

e.V. in Zusammenarbeit mit dem Niederrheinischen Museum der Stadt Duisburg, 1981. – 70 p.

12. Pavli D. Berlusconi's Chilling Effect on Italian Media // Blog Open Society. URL: <http://blog.soros.org/2010/03/berlusconischilling-effect-on-italian-media>

13. Macedo, F. F. D. d. (2010). Educação ambiental: mediações sociais e políticas e a indolência do Poder Público à sua inclusão no ensino formal. URL: <http://repositorio.ufrn.br:8080/jspui/handle/123456789/14256>

14. Hetényi Z. Élet és irodalom / Zsuzsa Hetényi // Nyelvi közvetítés fegyveres konfliktusokban és egyéb válsághelyzetekben. – [S. l.], 2022. – P. 63–70. – URL: <https://doi.org/10.21862/nyelvkozvetitesvalsag/6>

15. Fülöp M. A kötődés kulturális különbségei / Márta Fülöp, Zsófia Éva Szabó // Magyar Pszichológiai Szemle. – 2017. – Vol. 72, no. 1. – P. 27–45. – URL: <https://doi.org/10.1556/0016.2017.72.1.3>

16. Macedo F. F. D. d. Educa??o ambiental: media??es sociais e pol?ticas e a indol?ncia do Poder P?blico ? sua inclus?o no ensino formal / Macedo Filho Francisco Dutra de. – [S. l.], 2010. – URL: <http://repositorio.ufrn.br:8080/jspui/handle/123456789/14256>

17. Új magyar irodalmi lexikon. – Budapest : Akadémiai Kiadó, 1994. – 2332 p.

18. Villani S. Litté Réalité: 1988-1998 / Sergio Villani // LittéRéalité. – 1998. – Vol. 10, no. 2. – URL: <https://doi.org/10.25071/0843-4182.28132>

19. Modey C. A. Newspapers and Magazines / Christine A. Modey. – [S. l.] : Oxford University Press, 2008. – URL: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195187274.013.0014>

20. Nagy P. Gond és remény: Nagybefűzött noteszlapok / Pál Nagy. – Marosvásárhely : Mentor, 2009. – 229 p.

21. Lakatos A. L. A „magyar narancs”/ Artúr Lóránd Lakatos // Belvedere Meridionale. – 2015. – Vol. 27, no. 4. – P. 156–157. – URL: <https://doi.org/10.14232/belv.2015.4.13> (date of access: 06.12.2023).

22. Kraus V. Victor Kraus: Dual : A-11-Galerie Thomas, München, 15. Sept. bis 29. Okt. 1989 : Kunstverein Braunschweig, 2. Februar bis 11. März 1990 : Kunstverein Bamberg, 12. Mai bis 17. Juni 1990 : Heidelberger Kunstverein, 29. Juli bis 26. August 1990 / Victor Kraus. – [München] : V. Kraus, 1989. – 79 p.

23. Archiv für katholisches Kirchenrech E. Dienstordnung des Bistums Eisenstadt vom 15. Februar 1989 für Priester in der Pfarrseelsorge / Editors Archiv für katholisches Kirchenrech // Archiv für katholisches Kirchenrecht. – 1989. – Vol. 158, no. 1. – P. 191–198. – URL: <https://doi.org/10.30965/2589045x-15801016> (date of access: 06.12.2023).

24. Sandforth W. Willi Sandforth: Kulturgesellschaft der Stadt Ahlen, 16. April-12. Mai 1988, Fritz-Winter-Haus, Ahlen, 16. April-29. Mai 1988, Städt. Gustav-Lübke-Museum, Hamm, 17. April-29. Mai 1988, Museum Abtei Liesborn, 20. Nov. 1988-8. Januar 1989. / Willi Sandforth. – Ahlen? : Die Kulturgesellschaft?, 1988. – 72 p.

25. A. F. F. (. F. Flying Oregon into the 21st century: Aviation Futures Forum : synopsis / Aviation Futures Forum (1989 Feb 17). – Salem, Or : The Division, 1989. – 23 p.

26. Jancsó A. Physicochemical quality of directly sold raw milk in Hungary/ A. Jancsó, G. Császár, L. Varga // Acta Alimentaria. – 2016. – Vol. 45, no. 3. – P. 347–353. – URL: <https://doi.org/10.1556/aalim.2015.0016>

27. No. 45: Stavka Directive on the Publication of an Appeal to the Austrian Public, April 2, 1945 // Soviet Occupation of Romania, Hungary, and Austria 1944/45–1948/49.–[S. 1.], 2015. –P. 271–272. – URL: <https://doi.org/10.1515/9789633860762-047>

28. Akadémia M. T. Természetráji Füzetek, Volume 21 / Magyar Tudományos Akadémia, Magyar Nemzeti Múzeum. – [S. 1.] : Arkose Press, 2015. – 564 p.

29. Magyar Á. On the Distribution of Solutions to Diophantine Equations / Ákos Magyar // A Panorama of Discrepancy Theory. – Cham, 2014. – P. 487–538. – URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-04696-9_8

30. Skin Deep by Guy Garcia (1989-04-01). – [S. 1. : s. n.].

31. Mottatte bøker // Edda. – 2009. – Vol. 96, no. 01. – P. 91. – URL: <https://doi.org/10.18261/issn1500-1989-2009-01-08>
32. Contents volume 11 (1989) // Reactive Polymers. – 1989. – Vol. 11. – P. 316–318. – URL: [https://doi.org/10.1016/0923-1137\(89\)90123-1](https://doi.org/10.1016/0923-1137(89)90123-1)
33. June 30, 1989 // Clin-Alert. – 1989. – Vol. 27, no. 1. – P. 95–102. – URL: <https://doi.org/10.1177/006947708902700111>
34. Ferroelectricity of HfxZr1-xO2 Thin Films Fabricated Using TiN Stressor and ZrO2 Nucleation Techniques // ECS Meeting Abstracts. – 2018. – URL: <https://doi.org/10.1149/ma2018-02/30/989>
35. Kromhout C. Analysis of Fires in Privately-owned Plantations in the Republic of South Africa: 1985-04-01 to 1989-03-31 / C. Kromhout // South African Forestry Journal. – 1990. – Vol. 154, no. 1. – P. 74–87. – URL: <https://doi.org/10.1080/00382167.1990.9629057>
36. Schily O. FCE 04/05: / Otto Schily // Das alte Europa in neuer Verfassung?. – [S. l.], 2007. – P. 31–42. – URL: <https://doi.org/10.5771/9783845204468-31>
37. Magyar Szocialista Munkáspárt. Kongresszus. 10th, Budapest 1970. A Magyar Szocialista Munkáspárt 10. kongresszusa, 1970. nov. 23-28. / Magyar Szocialista Munkáspárt. Kongresszus. 10th, Budapest 1970. – [Budapest] : Kossuth Könyvkiadó, 1970. – 221 p.
38. Baksa E. A felzárkóztatási politika magyar szemszögből / Eszter Baksa // Competitio. – 2014. – Vol. 13, no. 1. – P. 163–164. – URL: <https://doi.org/10.21845/comp/2014/1/12>
39. A Nemzeti Kerekasztal-megállapodás 15. évfordulója: Született szeptember 18-ánURL:https://magyarnarancs.hu/belpol/a_nemzeti_kerekasztalmegallapodas_15_ev_forduloja_szuletett_szeptember_18-an-53850 .
40. Ferenc K. A paktum-fantom: Az MDF-SZDSZ pártközi megállapodás és világpolitikai háttére / Kulin Ferenc. – Budapest : Veritas Történetkutató Intézet, 2016. – 85 p.

41. Kéri L. Hatalmi kísérletek: Kormányok, politika, média 1989 és 2000 között / László Kéri. – [Budapest] : Helikon, 2000. – 341 p.
42. Epstein A. Case 15-1996 / A. Epstein, F. M. Graeme-Cook // *New England Journal of Medicine*. – 1996. – Vol. 334, no. 20. – P. 1316–1322. – URL: <https://doi.org/10.1056/nejm199605163342008>
43. Koltay A. A közügyek vitáinak szabadsága és a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény / András Koltay // *Acta Humana*. – 2019. – Vol. 7, no. 2019/3. – P. 63–85. – URL: <https://doi.org/10.32566/ah.2019.3.4>
44. Sükösd M. Hol a határ?: Kampánystratégiák és kampányetika, 2002 / Miklós Sükösd, Mária Vásárhelyi. – Budapest : Élet és Irodalom, 2002. – 511 p.
45. Gerő G. Magyar könyvtártörténeti kronológia, 996-2007 / Gyula Gerő. – Budapest : Országos Széchényi Könyvtár, 2009.
46. Magyarország V. Andere Abgaben mit Mehrwertsteuercharakter / Vodafone Magyarország // *UmsatzsteuerRundschau*. – 2020. – Vol. 69, no. 11. – P. 437–443. – URL: <https://doi.org/10.9785/ur-2020-691108>
47. Hungary. Magyarország alaptörvénye: 2011. évi CCII. törvény Magyarország címerének és zászlajának használatáról, valamint állami kitüntetéseiről : 2013. április 1. / Hungary. – Budapest : Novissima Kiadó, 2013. – 54 p.
48. Hungary. Hagyatéki eljárás: 2010. évi XXXVIII. törvény a hagyatéki eljárásról / Hungary. – Budapest : Novissima Kiadó, 2011. – 38 p.
49. Bajomi-Lázár P. Echo chamber journalism / Péter Bajomi-Lázár // *The Routledge Companion to Journalism Ethics*. – London, 2021. – P. 263–272. – URL: <https://doi.org/10.4324/9780429262708-35>
50. Archiv der Pharmazie 11-12/2010 / *Archiv der Pharmazie*. – 2010. – Vol. 343, no. 11-12. – P. n/a. – URL: <https://doi.org/10.1002/ardp.201090010>
51. 12/2010 // *Schweizer Archiv für Tierheilkunde*. – 2010. – Vol. 152, no. 12. – P. 587. – URL: <https://doi.org/10.1024/0036-7281/a000130>
52. Що таке «неліберальна демократія» і як її запроваджують в Угорщині? URL: <https://uifuture.org/publications/24443-neliberalna-demo-kratiya/>

53. Szöcs László: Nem száll le Washington az Orbán-kormányról, 2011.07.27. URL: http://nol.hu/kulfold/nem_szall_le_washington_az_orban-kormanyrol (Utolsó letöltés:2013.06.22.)

54. Sajtószabadság-irányelvet, bruxinfo.hu, 2013 01.21. URL: <https://bruxinfo.hu/cikk/20130121-kroes-meg-nem-elegedett-mediatorvennyel>

55. Kroes R. The Internet: / Rob Kroes // Global America?. – [S. 1.], 2004. – P. 235–254. – URL: <https://doi.org/10.2307/j.ctt5vjfbd.18>

56. Frank Arute, Kunal Arya, Ryan Babbush, Dave Bacon, Joseph C.Bardin. Quantum supremacy using a programmable superconducting processor (АНГЛ.) // Nature. – 2019. – October (iss. 7779, no. 574). –P. 505–510.

57. The New Rules of Marketing and PR: How to Use Social Media, Blogs, News Releases, Online Video, & Viral Marketing to Reach Buyers Directly. – М.: «Альпина Паблишер», 2011. – 354. Miloš, Todorović. From Diderot’s Encyclopedia to Wales’s Wikipedia: a brief history of collecting and sharing knowledge (АНГЛ.) // KSIO : journal. – 2018. – No. 1. – P. 88–102.

58. Історія MySpace: чому Кріс Де Вольф та Том Андерсон програли конкуренцію Facebook. URL: <https://laba.ua/blog/231-shchos-pishlo-ne-tak-5-produktiv-yaki-nihto-ne-priynyav>

59. The Google Story: Inside the Hottest Business, Media, and Technology Success of Our Time / Пер. с англ. О. В. Мацака; под ред. Е. М. Бузниковой. – М.: Эксмо, 2007. – 368 с.

60. Чекмишев О.В., Ярошенко Л.А. Основи якісного блогерства// Асоціація «Спільний простір», Комітет «Рівність можливостей» /Навчальний посібник . – К.: 2014, ФОП А.М. Рудницька, с. 48.

61. Дзьобань О.П. Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади: //Монографія/ – Харків: Майдан, 2013. – 360 с.

62. A Duna Médiaszolgáltató Zártkörűen Működő Nonprofit Részvénytársaság. URL: https://www.wikiwand.com/hu/Duna_M_hu/Duna_Médiaszolgáltató

63. Hungarian radio stations by listeners (2013), data from TNS-Hoffmann–Mediameter company, Magyar Nemzet (Hungarian)
64. Vételi lehetőségek – Rádió. (Hozzáférés: 2020. január 13.)
65. Agárdi Péter: A Magyar Rádió utolsó 15 éve – Médiakutató, 2004. ősz
66. Hong S. North Korean Art seen through MTVA Archivum / Sunghu Hong // Journal of Korean Modern & Contemporary Art History. – 2021. – Vol. 41. – P. 279–288. – URL: <https://doi.org/10.46834/jkmcah.2021.07.41.279>
67. Az ORTT ügyrendje. [2010. március 31-i dátummal az eredetiből archiválva]. (Hozzáférés: 2010. szeptember 6.)
68. 2015. július 1. — Duna Médiaszolgáltató Zártkörűen Működő Nonprofit Részvénytársaság elnevezéssel egyesül a négy közszolgálati médiaszolgáltató
69. Телебачення Угорщи. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Телебачення_Угорщини
70. A magyarok 83 százaléka használ közösségi oldalakat. URL: <https://www.hsw.hu/hirek/57550/eurostat-europai-unio-kozossegi-media-hasznalati-adatok.html>
71. Mutatjuk, hogy kinek milyen közösségi média platformot érdemes használnia marketingjéhez 2020-ban. URL: <https://www.digitalhungary.hu/kozossegi-media/Mutatjuk-hogy-kinek-milyen-kozossegi-media-platformot-erdemes-hasznalnia-marketingjehez-2020-ban/>
72. Szokol Z. Az énkép-eltérések egyéni különbségei: Az integrált énkép-eltérések index Magyar nyelvű adaptációjának első lépései / Zsófia Szokol, Villő Mácsai, Gábor Orosz // Pszichológia. – 2014. – Vol. 34, no. 2. – P. 109–127. – URL: <https://doi.org/10.1556/pszicho.34.2014.2.2>
73. У Будапешті тисячі людей протестували проти втручання Орбана в роботу ЗМІ. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/07/25/7112523/>
74. Az Index újságírója részletesen megírta, miért mondtak fel 444.hu, 2020. július 25. URL: <https://444.hu/2020/07/25/az-index-ujsgiroja-reszletesen-megirta-miert-mondtak-fel>

75. Az nCore is áldozatul esett a razzianak (HTML). június 19. (Hozzáférés: 2017.

január17.)/Index,2010.//URL:https://index.hu/tech/2010/06/19/az_ncore_is_aldozatul_esett_a_razzianak/

76. Tizenöt éve levelezhetünk a [freemail-en]. //Origo, 2012. Október 2./ [2014. október 22-i dátummal az eredetiből archiválva]. (Hozzáférés:2014. október 22.)

77. origo.hu Competitive Analysis, Marketing Mix and Traffic –Alexa. Alexa. (Hozzáférés:2020.július29.)URL:<https://www.similarweb.com/website/origo.hu/#overview>

78. Nagy G. Z. Cikkismertetés: A blogírás mint egészségműveltségi gyakorlat / Gábor Zoltán Nagy, Mátyás Osváth // Egészségfejlesztés. – 2020. – Vol. 61, no. 3. – P. 26–28. – URL: <https://doi.org/10.24365/ef.v61i3.583>

79. Hasznaltauto. URL: <http://mediapedia.hu/hasznaltautohu>

80. Így ért véget az apróhirdetők nagy háborúja. Index, 2015. február 19. (Hozzáférés: 2016.május21.)URL:https://index.hu/gazdasag/2015/02/19/igy_ert_veget_az_aprohirdetok_nagy_haboruja/